
ცენებური

Kafkasoloji Dergisi

Gürcü Kültür Derneği Yayın Organı

ჩვენებური

კავკასიოლოგიური კრებული

Revue de Caucasologie

Publiée par Association Culturelle Géorgienne

Utgiven av Georgiska Kulturföreningen

Published by Georgian Cultural Association

sayı: 23

stockholm

1977

15.2.978
თბილისი

ბიბლიოთეკის დირექტორის
სამსახურის მდიანად

ს. მ. მარტოვიძე

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

Madde : Her kişinin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, düşüncelerinden ötürü rahatsız edilmemek, sınırlar söz konusu olmaksızın bilgi ve düşünceleri her araçla aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir.

(Every one has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to holdm opinions without interference and to seek, receive and import information and ideas trough any media and regardless of frontiers.)

Ç V E N E B U R İ

Kafkasoloji Dergisi
Revue de Caucasologie

GÜRCÜ KÜLTÜR DERNEĞİ YAYIN ORGANI

A d r e s : Georgiska Kulturföreningen
Fack 187
147 00 Tumba — İSVEÇ

Fiyatı: Sayısı : 20 TL
5 İsveç kronu
4 DM
6 Fransız frangı
2 Dolar

Coupon reponse international C 22
ya da Türk posta pulu yollanabilir.

Dört ayda bir yayınlanan kültürel dergi:
Redaksiyon komitesi, gelen yazılarda gerekli görürse değişiklik yapabilir. Sorumluluk imza sahibine aittir. Kaynak göstermek koşulu ile Dergimizden yazılar alınabilir.

Publiée par Association Culturelle Georgienne
Utgiven av Georgiska Kulturföreningen
Published by Georgian Cultural Associatin

Georgiska
Kulturföreningen
Fack 187
147 00 Tumba — SWEDEN

İ Ç İ N D E K İ L E R

BİZDEN SİZE —	Çvanehuri	4
GEZİ	John STEINBECK: Çev: S. MANVELİŞVİLİ	7
TARİH	Çev: H. HİNKİLADZE — Gürcüstan'da bazı önemli günlerin yıldönümleri	11
	Çev: H. HİNKİLADZE — Gürcü Ulusu	
	Çev: Ş. TEVZADZE — Kısa Gürcü Tarihi	
	Çev: H. HİNKİLADZE — Gürcü Kahramanı: Tsotne Dadiani	
EDEBİYAT ...	Şota RUSTAVELİ: Çev: A. Özkan MELAŞVİLİ — Kaplan Postlu Şövalye	29
	Çev: H. HİNKİLADZE — Laz Hikâyeleri: Sirke Vergisi	
	Çev: H. HİNKİLADZE — Laz Hikâyeleri: Padişahla Laz	
	Çev: Meral D. KAHİDZE — Şeytanın Dügümü	
	Çev: H. HİNKİLADZE — Gürcü Atasözleri	
	Şiirler: M. U. GAMİŞİDZE — Samsoblo	
	K. U. HANDADZE — Aşk üzerine	
YEMEKLER ...	Çev: S. TEVZADZE	46
S P O R ...	—	48
HABERLER ...	—	51

İ N N E H A L L

Fran oss till Er (föreningsnytt)	—	4
John STEINBECK, resa i Georgien, del 2, översättning: S. MANVELİŞVİLİ		7
HISTORIA		
Nagra viktiga handlingar i Georgiens historia, H. HİNKİLADZE		11
Georgiska nationen, H. HİNKİLADZE		
Georgisk historia (kort översikt) Ş. TEVZADZE		
Georgisk nationalhjalte Tsotne Dadiani, H. HİNKİLADZE		
LITTERATUR		
Sjota RUSTAVELİ, Mannen i panthers skin, översättning: A. Ö. MELAŞVİLİ		29
Skatt på attika, georgiska (laziska) folksagor, H. HİNKİLADZE		
Sultanen och laxen " " " "		
Djävulens bröllop " " " "		
Georgiska ordsprak, H. HİNKİLADZE		
DIKTER : Hamlandet, M. U. Gamışidze		
Förelskelse, K. U. HANDADZE		
MAT : Georgiska maträtter, S. TEVZADZE		46
SPORT :		48
NYHETER:		51

C O N T E N T S

Form Us To You	—	4
John STEINBECK, Georgian Journey		7
HISTORY		
Some Important Days in The Georgian History, H. HİNKİLADZE		11
Georgian Nation, H. HİNKİLADZE		
An Outline Of Georgian History, Sh. TEVZADZE		
Georgian National Hero Tsotne Dadiani, H. HİNKİLADZE		
LITERATURE		
Shota RUSTAVELİ, The Kinght in the Panthers Skin, Translation: A. Ö. MELAŞVİLİ		29
Georgian (Lazian) Fairy — Tales :		
Taxes on Vinegar, H. HİNKİLADZE		
King And Laz " "		
Devils Wedding " "		
POETRY : Native Land, M. U. GAMİŞİDZE — About The Love, K. U. HANDADZE		
Georgian Dishes, Sh. TEVZADZE		46
SPORT		48
NEWS		51

Değerli Okuyucu

1877 Osmanlı Rus harbi yani Kafkasyalı Gürcü, Laz, Çerkes, Abaza vb. halkların Osmanlı topraklarına göç edişlerinin üstünden yüzyıl geçmiş bulunuyor. Bu süre içinde dünyayı sarsan savaşlar, ekonomik, politik, kültürel ve sosyal kaynaşmalar sonucu yeni devletler kurulmuş, bazıları silinmiş ya da önemini yitirmiştir. Yeryüzü haritası aralıksız değişmektedir.

Yüzyıl önceki korkunç savaşlarda ana vatanda kalanlar, öbür halklarla birlikte Devrim yaparak çarlık rejimine oranla daha demokratik ve halkların kültürel, ekonomik, sosyal ve ulusal çıkarlarını gözetten bir düzen kurdular.

Vatanlarından kopup gelen göçmenler ise yeni yurtlarında ulusal dilleriyle eğitim yapmağa yönelik çalışmalar yapmadılar. Hristiyan azınlıkların sahip oldukları hakları elde etmek için mücadele etmediler. Bundan dolayı ulusal benliklerini unutmaya başladılar. Asimilasyona uğrayanların yanısıra bilinçli olarak ana vatanları hakkında bilgi edinmek, ulusal dillerini, folklorlarını öğrenmek isteyenler gün gün artmaktadırlar. Çvneburı dergisinin çıktığı ilk sayısından sonra Avrupa'nın muhtelif ülkeleri, Amerika ve özellikle Türkiye'den gelen tebrik, teşekkür ve dilek mektupları bunu kanıtlamaktadır. Bundan güç ve hız alarak yayınlarımızı yeni dilekler doğrultusunda daha zengin içerikli olarak sürdüreceğiz. Dergimiz İsveç'teki işçi hemşehrilerimizin ve İsveç Gürcü—severlerin destekleriyle çıkmakta olup, yaşaması için abone sayısının artırılması gerekmektedir. Değerli okuyucularımızdan dergimizin tanıtılması, dağıtımı için yardımcı olmaları ve abone kaydetmeleri konusunda ilgilerini rica ediyoruz. Teşekkür ederiz.

ÇVNEBURİ

BIZDEN SIZE

SONBAHARDA GÜRCÜCE DİL KURSLARI

Derneğimizin yıllık toplantısı 19 Mart 1977 tarihinde olmuş ve üyelerimizin isteği üzerine Gürcüce dil kurslarına sonbahar mevsiminde başlanması kararlaştırılmıştır. Ayrıca İsvetçe Gürcü Halk Oyunları Ekibi kurmak için çalışmalar yapılmaktadır.

GÜRCÜ HALK OYUNLARI EKİBİ İSVEÇ TELEVİZYONUNDA

15 Ekim ile 15 Kasım 1976 tarihleri arasında 70 ten fazla konser vererek 300.000 den fazla İsvetçlinin seyrettiği Gürcü Halk Oyunları ve Türküleriyle Kutaisi ve Gorda Gürcü Halk Oyunları ekibi, derneğimizin teşebbüsü ile İsvetç Televizyonunda en iyi dinleme zamanı olan 18,30 — 19,30 saatleri arasında 15 Kasım 1976 günü gösterilmiş; ve böylece 8 milyon İsvetçli dünyanın en dinamik halk oyunlarını seyretmek ve çok sesli halk müziğini dinlemek imkânını bulmuştur. Dinleyicilerin ısrarlı isteği üzerine İsvetç Televizyonunun birinci kanalı aynı konseri bir hafta sonra tekrar göstermiştir.

«GÜRCÜSTAN» FİLMİ

Sovyet yapısı «Gürcüstan» filmi, 1 Nisan cuma günü İsvetç televizyonunun ikinci kanalında saat 22.40 — 23.20 saatleri arasında, İsvetç Radyo ve Televizyonu Moskova muhabiri Göran Skansberg'nin önsözü ile gösterilmiştir.

Gürcüstanın kısa tarihini, kültürünü, endüstrisini ve başkent Tbilisi'yi, Batumi şehrini ve Svaneti bölgesini tanıtan film İsvetçe çok beğenilmiştir. İsvetçe yaşayan hemşehrilerimize memnuniyetini belirten İsvetçli iş arkadaşları hemşehrilerimize : «Biz Gürcüstanın bu kadar kalkınmış ve bu kadar tabii güzellikte bir ülke olduğunu bilmiyorduk. Bu kadar güzel ülkeniz varken İsvetç gibi soğuk bir ülkede nasıl yaşıyorsunuz?. Biz sizin yerinizde olsak İsvetçe bir dakika durmayız» diye hayranlıklarını belirtmişlerdir. Pek çok İsvetçli Televizyona yazı yazarak filmin tekrar gösterilmesini istemiştir.

STOCKHOLM KÜLTÜRSARAY'I MÜDÜRÜ BENGT SCHELİN'İN YAZISI

İsvetçe Gürcü kültür günleri ile ilgili 11 Aralık 1976 ile 2 Ocak 1977 tarihleri arasında Stockholm Kültürsarayı'nda Gürcü halk ressamı Lado Gudiaşvili'nin ve diğer ünlü Gürcü ressamlarının yapıtları sergilenmiştir. Bununla ilgili Stockholm Kültürsarayı müdürü Bengt Schelin'in yazısını kısaca aşağıda sunuyoruz : «Kültürsarayındaki sergiyi 100.000 kişi ziyaretetti. Gürcü sanatının zengin bir kısmını Kültür Sarayında göstermek imkânını sağlayan Gürcüs tan ilgililerine ve İsvetçteki Sovyet yetkililerine teşekkür etmeyi borç biliirim.

Burada basında çıkan övücü yazılara değinmeyeceğim. Sadece bu sergi sayesinde pek çok İsveçli, Gürcü kültürünün bir kısmını görmek imkânını buldu. Ve halka Gürcüstanı ziyaret etmek için büyük bir şevk verdi. Buradaki sergi zengin Gürcü kültürünün sadece bir kısmıydı. Sonbahardaki kültür günlerinde, Gürcü Halk Oyunları ekibi İsveç'in pek çok şehri ve Stockholm'u ziyaret ederek, Gürcüstan'ın zengin halk kültürünü İsveçlilere tanıttı.

Ziyaret edince gördüm ki Gürcüstan'ın 2500 yıllık yzclı tarihi, binlerce yıllık eski kültür eserleri var. Bu binlerce yıllık kültür mirası, Gürcüstan'ın her yerinde samimi arkadaşlık ve derin misafirperverlikle ifade ediliyor. Gürcüstana gidenler, sanatın en iyisini yani yaşam sanatını öğreniyorlar. Stockholm'da Gürcü kültürünün pek az kısmını görenlere tavsiyem : Gürcüstana gidin ve orada güzel kültürlerinin tamamını görün.

Benut Schelin

İSVEÇ'TEKİ YABANCI İŞÇİ ÇOCUKLARININ KENDİ DİLLERİNİ KORUMASI İÇİN YENİ REFORMLAR

İsveç hükümetinin şubat 1977 tarihinde kabul ettiği, yabancı çocuklarının ana dillerini korumaları için yasalaşan kanunun ana bölümleri aşağıdadır :

Bu zamana kadar haftada 2 saat olan ana dili dersleri 4 saate çıkarılmış ve bu dersler gene eskisi gibi ailelerin isteğine bağlıdır.

Ana dilinde destek dersleri ise gene haftada en çok 6 saat olacaktır. Ana dilinden evde konuşulan dil anlaşılabilir. Mesele Türkiye'den gelen ve anadili Türkçe olmayan (Gürcü — Laz, Çerkes, Kürt) kendi dillerinde okuma ve destek dersi görme hakları vardır. İsveçli ile evli yabancılar dahi, eğer eşlerinden birisi çocuğuyla kendi dilinde konuşuyorsa kendi anadilinde ders almağa hakları vardır.

Yabancıların çok olduğu yerlerde kendi dillerinde çocuk yuvaları ve 1—4 sınıfları arası tamamen anadilde eğitim yapan sınıflarda İsveççe haftada sadece 2 saat olacaktır.

ՃԵԶԻ

John Steinbeck

Çev. S. Manvelişvili

(Geçen sayıdan devam)

Yabancı ülkelerle kültürel münasebetler kurma derneği (VOKS) nin Tbilisi bürosundan bir temsilci bizi karşıladı. Bunlar hoş insanlardı. Büyük güzel bir arabaları vardı. Kuru düzlükten dağıların ara yollarına doğru yolumuza devam ettik. Ve yüzyıllarca kuzey ve güneyi bağlayan ana yolun kenarında güzel bir şehir olan Tbilisi'ye geldik. Dağların yamaçları her taraftan yılanmış ormanları adeta barikat gibi çevriliydi. şehre hakim bir tepenin üzerindeki kale cde-ta bir koruyucu gibi bütün heybeti ile dikilmiş, şehrin öbür tarafı yine aynı şekilde çevrili idi. Bu barikatlar güneyden gelen Persler ve diğer kavimlerin, kuzeyden Tatarlar ve diğer kavimlerin dar boğazlardan geçmek mecburiyetinde kalmasını temin ederek, kenttin savunmasında büyük rol oynuyordu.

şehrin bir kısmı tarihî idi. içinden bir kenarı yüksek ve keskin uçurumu olan bir nehir geçiyordu. Bu yüksek kenarda eskiden kalma bir sürü barınak kalıntıları göze çarpıyordu. İnsan rahatça Tbilisi tarihî bir şehir diye isimlendirebilir. Çünkü bu sene Moskova 800 üncü yılını kutlarken, Tbilisi gelecek yıl 1500 üncü kuruluş yılını kutlayacak. Bizim gördüğümüz başkent, eski başkent Mtskheta dan 30 km daha ilerde kurulmuş.

Tbilisi caddeleri geniş ve ağaçlarla gölgelendirilmiş. Binaların çoğu yeni inşa edilmiş. Caddeler her taraftan tepeye tırmanıyor, tepenin batısında bir çocuk bahçesi ve park uzanıyor. Buraya teleferik ile çıkılıyor. Parkta güzel bir restoran var. Ve buradan insan şehri ve kilometrelerce çevresini panoramik olarak seyredebiliyor. şehrin merkezinin tepesinde büyük yuvarlak bir kale var.

şehrin içinde ve tepelerin dışında eski kiliseler var. Gürcüstan'a hıristanlık M.S. 300 senelerinde yayılmış ve o zamanlar inşa edilmiş kiliseler halâ aynı haçları muhafaza ediyorlar. şehir eski çağlardan kalma eser, efsaneler ile dolu. Bir efsane; İranlı istilâcılar şehri zapt ettikten sonra, halkı savaşçıların önünde bir sıra halinde nehir üzerindeki köprüden geçirip orada bulunan mukaddes haç'a tükürmeğe zorlaması ve reddedenlerin hemen orada başlarının vurulmasından bahseder. Olay binlerce mazlum insan başının kanlar içinde nehre düşüşündeki korkunç manzarayı tasvir ederek son buluyordu.

Tbilisi halkı Sovyet Rusyanın diğer bütün bölgelerindeki insanlardan daha iyi giyimli, daha güzel görünüşlü ve daha iyi hayat şartlarına sahiptiler. Sokak hayatı neşeli, renkli ve canlı idi. Güzel elbiseli, renkli şapkalı kadınlar caddelerde yürüyüş yapıyorlardı.

Tbilisi şehri inanılmaz derecede temiz idi. Şimdiye kadar dağda gördüğüm şehirlerin içinde bu kadar temiz olanını görmemişim. Nehirde yüzlerce çocuk yüzüyordu. Şehirdeki tarihi eserlerde zaman çarkının verdiği yıpranmadan başka hiçbir zarar görünmüyordu.

VOKS Tbilisi'de çok geniş sahali ve aktif bir organizasyon. Çünkü burası bir dış turizm şehri, VOKS'un bir diğer vazifesi de yalnız yabancılarla değil Sovyetler Birliğinin her tarafından gelen iç turistlerle de ilgilenmektir. Bizi mühim ve büyük eserlerin ziyaretine davet ettiler. Akşamın geç vakti olmasına rağmen nefis pastalar ve şahane Gürcü şarabı ikram ettiler. Bizimle beraber içmek ve konuşmaktan zevk duydular. Fakat öylesine yorgunduk ki, arzu ettikleri takdirde onlarla tekrar konuşacağımıza söz vererek ayrıldık.

Bize Hotel İnturist'te iki büyük oda verdiler. Bu odalar caddeye bakan, üç tarafında yer alan pençereleri sayesinde her zaman temiz havalıydı. Bu da bizim çok hoşumuza gitti.

Sabahları oldukça erken kalkmağa alıştık. Çünkü şehir bizi büyülemişti ve mümkün olduğu kadar fazla gezmek ve görmek istiyorduk. Bilmeden çok mahir bir şöför kiralamıştık. Sanki bir kovboy. Atı Jeep pek öyle cezbedici birşey değildi. Fakat bu kovboy'un elinde başka hiçbir vasıta da bir jeep kadar cezbedici olmamıştır. Dik yokuşlara tırmanırken, viraj alırken, direksiyon sallarken, hendeklerden geçerken jeep onun elinde sanki bir oyuncaktı...

Çocuklar gibi onunla öğünüyorduk. Rusyada polislere karşı böylesine umursamaz olan bir delikanlıya ilk defa Gürcüstanda rastlamıştık ve o da bizim şoförümüzdü.

Eski bir yoldan yuvarlak kule ve kalan surların bulunduğu tepeye tırmandık. Top atışlarının oraya ulaşmasının imkânsızlığından dolayı, iç casusların yardımı olmaksızın zaptedilmesi, kati surette imkânsız bir kale idi.

Şehrin içindeki botanik bahçesinde güzel tropik nebatlar, nadir çiçekli ağaçlar, hiçbir zaman görmediğimiz daha birçok bitkiler arasında gezindik. Yakınında küçük bir dere akan bu bahçe serinletici idi.

Tbilisi'de kendimizi bir yabancı gibi hissetmedik. Çünkü şehrin zengin bir turizm hayatı vardı; insanlar yabancıları görmeğe alışık olduğundan kendimizi Kiev'deki gibi bir yabancı değil evimizde hissettik. Pekçok kiliseleri ile burada din serbestliği var. Asırlık sinagoglar ve kiliseler dünyanın her yerindeki gibi yıpranmış ve bakıma ihtiyaçları var.

Tepenin dibinde güzel basit hatlarla inşa edilmiş (tahmini M. S. 600 yıllarında) bir kilise şehre tepeden bakıyordu. Şöförümüz Jeepe daha yükseklerle doğru sürdü, yolun sonunu tırmanarak yürüdük. Rastladığımız birçok insan helezonlar çizerek yukarı kiliseye tırmanan yolu Allaha olan hizmet borçlarını yerine getirmek için tırmanıyordu. Bu eski kilise Gürcü halkının çok sevdiği bir kilisedir. Bahçesinde Gürcülerin büyük yazarları ve müzisyenleri gömülü idi. Basit bir taşın altında Stalin'in annesi gömülü idi. Kenarıdaki bir müzisyenin mezarının başında 3 yaşlı kadın ve bir yaşlı erkek çömelmiş bir çeşit eski mistik kilise duası mırıldanıyordu. Kilisenin içinde de aynı anda bir dua okunuyordu. Bizimle beraber gelenler kilise bahçesinde sıkışık bir vaziyette sıralanarak putu öptüler. Kilisede ayın bir rahip tarafından idare ediliyordu. Öylesine güzeldi ki sanki yapma gibi idi. Gürcü kilisesinin lideri idi. Cübbesi altın işlemeli kumaştan yapılmış ve ayın bir bayram günü duası büyük ve geniş kadrolu kilise korosunun şarkısı şimdiye kadar yazılmışların en güzeli idi. Tütsü dumanları yüksek kubbeye doğru yükseliyor ve kilisenin pençeresine giren güneş ışınlarını hüzmeleştirerek ortalığı yarı aydınlatıyor ve daha ulvileştiriyordu.

Tbilisi'de iki müze vardı. Birincisi şehir müzesi ki yukarıda şehrin dışındaki tepeye kurulmuştu. Müzede eski zamanlardan kalma çok güzel minyatür resimler, yine o çağlarda kalma eski bir binada muhafaza ediliyordu ve eski şehir plânları vardı. Fakat en enteresani müzenin müdürü idi... O kadar çabuk konuşuyordu ki ona tercümanlık etmek imkânsızdı. Yavaş bile konuşsa bizim Tjmarski isimli Rus tercüman onun söylediklerini bize tercüme edemezdi. Zira Gürcüce bilmiyordu.

Tercüme : S. Manvelişvili

devamı var

TARİH

გურჯუიანი-ში ბაზი ონელი გუნლერინი ზილდონუილერი

Ⴢევ. : H. Hინკილადზე

ოკაკი იანვარი (Aპანი)

- 1 ოკაკი : Solomoni Dodašvili რედაქტორლუგუნდე ზაზინლანი გურჯუიანი-ნი ილკ ედებივატ დერგისი («Saliteraturoni Natsilni Tbilisi Utskebatani» — Tbilisi სესი) ნინ ზაზინა ბაშლამას-ნინ ზილდონუილი (1832) .
- 11 ოკაკი : Tbilisi მეტროსუნუნ Rustavel — Didubi ისტაზონლარი არასინდაკი ბირინჯი ბოლუმუნ ზილმედე აჩილშინინ ზილდონუილი (1966) .
- 14 ოკაკი : გურჯუიანი თიატრო გუნუ.
- 14 ოკაკი : გურჯუიანი ბოკოკ ზაზარი ვე დეველე ადამი Nino Nakasidze-ნინ დოგუმ ზილდონუილი. (1872—1963)
- 15 ოკაკი : 1928 ზილნდა «გურჯუიანი დეველე პოლიტექნიკ ენსტიტუსუ» დუზეზინე ბიკარილანი, Tbilisi დეველე უნივერსიტი პოლიტექნიკ ფაკულტესი-ნინ კურულუშ ზილდონუილი (1922)

შუბატი თებერვალი (Surtskunis)

- 10 შუბატი : გურჯუიანი ილიმლერი აკადემისინინ კურულუშუნუნ ზილდონუილი (1941) .
- 10 შუბატი : გურჯუიანი ზაზარი ვე დეველე ადამი Ivane Zurabishvili-ნინ დოგუმ ზილდონუილი (1872—1940)
- 25 შუბატი : გურჯუიანი-ში სოვეტ იდარესინინ კურულუშ (1921)
- 25 შუბატი : ილკ სოვეტ გურჯუიანი-ნი ანაზასასინინ კაბულუნუნ ზილდონუილი (1922)
- 29 შუბატი : ბუგუნკუ სოვეტ გურჯუიანი-ნი ანაზასასინი კაბულ ედენ სოვეტ შურალარი კონგრესინინ გურჯუიანი-ში თოპლანასინინ ზილდონუილი (1937) .

მარტი მარტი (Mikraani)

- 2 მარტი : გურჯუიანი ხალკი ზაზარი Niko Lomouri-ნინ დოგუმ ზილდონუილი. (1852—1915)
- 4 მარტი : გურჯუიანი ხალკ არტიტი, დრამატორ Aleksandre Imedashvili-ნინ დოგუმ ზილდონუილი (1882—1942)
- 8 მარტი : გურჯუიანი კადინლარი ბირილგი გუნუ.
- 12 მარტი : უღკსე სოვეტ შურასინკა ბარიში კორუმა კანუნუ-ნუნ კაბულუნუნ ზილდონუილი (1951) .

- 15 Mart : Tbilisi Devlet Güzel Sanatlar Akademisinin kuruluŖu (1922)
- 18 Mart : Tiyatrocu — Yazar Gürcü İlia ZurabiŖvili (Takma adı Elefteridze) nin doğum yıldönümü. (1872—1955)

Nisan
April (İgrika)

- 6 Nisan : Gürcü yazar, Pedagog ve devlet adamı İvane Tsintsadze (Takma adı İa Ekaladze) nin doğum yıldönümü (1872—1933)
- 7 Nisan : Tbilisi niversitesi (1920—1942 dönemi) profesörü, Gürcüstan ve Rusya tarihleri analizcisi Miheil Polievktov'un doğum yıldönümü (1872 — 1942)
- 17 Nisan : Gürcü Ŗairi Vahtang Orbeliani'nin doğum yıldönümü (1812—1890).
- 17 Nisan : Gürcü ressam Aleksandre Tsimakuridze'nin doğum yıldönümü (1882—1954)
- 27 Nisan : Rustavi metalurjı fabrikasının ilk elik üretimine baŖlamasının yıldönümü. (1950)

Mayıs
Maisi (Vardobis tve)

- 1 Mayıs : Gürcüstan ve diğer Sovyet Cumhuriyetlerinin iŖçi bayramı.
- 9 Mayıs : Nazi Almanya'sına karŖı kazanılan Zafer bayramı.
- 15 Mayıs : Gürcüstan İlimler Akademisi Akademisyeni nl Enerjetikman Aleksandre Didebulidze'nin doğum yıldönümü (1882—1952)
- 22 Mayıs : Gürcüstan «Simon CanaŖia Eski eserler müzesi'nin temelini teŖkil eden «Tbilisi Kafkas Mze'nin kuruluŖ yıldönümü (1852) .
- 22 Mayıs : nl Gürcü hekimi, devlet adamı, Gürcüstan ilimler Sovyetler Birliğinin ilk klinik ve Kardioloji Enstitüsü kurucusu Miheil TsinamdzĖvriŖvili'nin doğum yıldönümü 1882 — 1956)

Haziran
İvnisi (Tiba tve)

- 5 Haziran : Abhaz yazarı Vladimer Agrba'nın doğum yıldönümü (1912—1937)
- 5 Haziran : Tbilisi Dram tiyatrosu (Ŗimdiki adıyla Kote MarcaniŖvili tiyatrosu)nun kurucusu Kote MarcaniŖvili'nin doğum yıldönümü (1872 — 1933)

- 20 Haziran : Gürcü Dram Üstadı Giorgi Aradel — İşhneli'nin doğum yıldönümü (1882—1920)
- 22 Haziran : Nazi Almanyası'na karşı Sovyetlerin savaşa girdiği tarihtir.
- 27 Haziran : Gürcü şairi Giorgi Kocakidze (Takma adı Tçaladide-li)nin doğum yıldönümü (1847—1888)
- 30 Haziran : Gürcü Halk öğretmeni ve Devlet adamı Niko Canaşıa'nın doğum yıldönümü (1872—1919)

Temmuz

İvlisi (Mkata tve)

- 7 Temmuz : Gürcüce «Kaplan Postlu Şövalye» adlı romanın Belorusçaya çevirmeni, Bleorus şairi İ.D. Lutseviç (takma adıyla İanka Kupala)nın doğum yıldönümü (1882—1942)
- 8 Temmuz : «Sakartvelos Guli» Gürcüstan'ın Kalbi adlı eserin müellifi, Gürcü kültürü emekçisi Alman yazarı Artur Laist'in doğum yıldönümü (1852—1927)

Ağustos

Agvisto (kveltoba)

- 3 Ağustos : «Gürcüstan Şota Rustaveli Edebiyat Tarihi Enstitüsü»nün kuruluş yıldönümü .
- 6 Ağustos : Gürcüstan halk artisti, Gürcü dramatörü Niko Gotsiridze'nin doğum yıldönümü (1872—1949).
- 10 Ağustos : Gürcü yazarı ve devlet adamı Rajdan Gvetadze'nin doğum yıldönümü. (1897—1952)
- 16 Ağustos : Sovyetler Birliğinde ilk defa olmak üzere Gürcüstan'da Haşur—Zestaponi arası Elektrikli demiryolu ulaştırmasının açılışının yıldönümü (1932) .
- 18 Ağustos : Gürcüstan «Kutaisi Otomobil Fabrikası»nın ilk istihsal verdiği tarihin yıldönümü (1951).
- 22 Ağustos : Tbilisi — Poti demiryolu hattının işletmeye açılış yıldönümü (1872)

Eylül

Sektenberi (Enkenis tve)

- 9 Eylül : Gürcü Dram oyuncusu ve devlet adamı Davit Eristavi'nin doğum yıldönümü (1847)
- 10 Eylül : Büyük Gürcü yazarı Davit Kldiaşvili'nin doğum yıldönümü (1862—1931)
- 10 Eylül : Akaki Tsereteli redaktörlüğünde yayınlanan «Akakts Kovelviuri Krebuli» Akakinin aylık dergisi» adlı yayının gerçekleştirilmesinin yıldönümü (1897—1900)
- 21 Eylül : Gürcü Devlet adamı, yazar, ve tarihi roman «Mamluki»nin müellifi Tatarışvili (Takma adı Uirağo—silâhsız)in doğum yıldönümü (1872—1929)

22 Eylül : Gürcüstan yüksek prezidyum başkanı Vasil Pavlesdze Mjavanadze'nin doğum yıldönümü (1902) .

Ekim

Oktomberi (Gvinobis tve)

- 15 Ekim : Edebiyatçı, Bilgin ve geodezisti Dimitri Tsitsişvili'nin doğum yıldönümü (1722—1790)
- 23 Ekim : Gürcü bilgin ve filologu Vahtang Kotetişvili'nin doğum yıldönümü (1892)

Kasım

Noemberi (Giorgobis tve)

- 6 Kasım : Gürcü şairi Dutu Megreli'nin doğum yıldönümü (1876—1938) .
- 7 Kasım : Çarlık Rusyasına karşı ekim ihtilâlinin yıldönümü (1917)
- 8 Kasım : Büyük Gürcü yazarı ve devlet adamı İlia Tçavtçavadze'nin doğum yıldönümü (1837—1907)
- 18 Kasım : Ünlü Gürcü halk şarkıcısı Niko Kumsiaşvili'nin doğum yıldönümü (1892—1942)
- 21 Kasım : Gürcü gazeteleri «Muşa—İşçi ve Tbilisi» nin ilk sayılarının çıkışının yılı (1892)
- 21 Kasım : Ünlü Gürcü ressamı Giorgi Gabaşvili'nin doğum yıldönümü 1862—1936)
- 30 Kasım : Halâ popüleritesini kaybetmemiş olan Gürcü şarkısı «Samsoblo»nun güfte yazarı, kompozitör Andria Karaşvili'nin doğum yılı (1857—1925)

Aralık

Dekemberi (Tirisdeni)

- 5 Aralık : Gürcüstan ve Sovyetler birliğinde Anayasa bayramı günü.
- 21 Aralık : İoseb Besarionisdze Stalin'in doğum yılı (1879—1953).
- 24 Aralık : Akaki Tsereteli'nin eseri (Başiaçuk)dan esinlenerek «Beruça» operasını yazan Gürcü kompozitör Arçil Kereselidze'nin doğum yılı (1912—1971)
- 24 Aralık : «Darecan—tsbieri» operasını yazan ünlü Gürcü kompozitör Meliton Balançivadze'nin doğum yıldönümü (1862—1937) .
- 30 Aralık : Ünlü Gürcü araştırmacı ve devlet adamı İona Meunargia'nın doğum yıldönümü (1852—1919).
- 30 Aralık : Tbilisi elektrikli Tren fabrikasının ilk Gürcü Mamûllerinin üretimine geçişinin yıldönümü (1957)

GÜRCÜ ULUSU

H. H'nkiladze

Gürcü halkının Ulus olarak oluşmasının uzun bir tarihi safhası vardır. Bu safha başlangıç ile kapitalizm çağı arasını kapsar. Ancak Gürcü ulusunu karakterize eden büyük bulgular — Dil, Coğrafi saha, ekonomik hayat ve kültürel birlik daha çok eskilere dayanır. Eski geçmişlerde Gürcü ulusunun kendini yenilemesi, dincelmesi ve hayatiyetini zinde olarak sürdürmesi yönünde zaman zaman birtakım evreler olmuştur.

Gürcü dili daha 8. yüzyılda bütün Gürcüstanda yazı ve devlet dili niteliğinde bulunuyordu. Bu dilin bütün Gürcü etnik gruplar için müşterek dil vasfını kazanması 12. yüzyılda daha bariz olarak görülür. Zira bu dönemde yeni Gürcü edebiyat dili vücuda getirilip geç de olsa bütün boylar için ortak bir millî lisan tesbit edilmiş oldu.

Gürcüstan coğrafi birliğinin de çok eski geçmişi vardır. Özellikle bu coğrafi birliğin Gürcüstan'ın güçlü idari birliği ile uyum içinde olduğu görülüyor. Meselâ, 12. yüzyılda bugünkü Gürcüstan'ın her bölgesine «GÜRCÜSTAN» adı veriliyordu. Gürcüstan'ın coğrafi birliği, devletin zayıflayıp çeşitli krallıklara bölündüğü devrelerde dahi tümüyle bozulmuş sayılmazdı. Böyle dönemlerde de Gürcüstan'ın bağrında barındırdığı her krallık kendine «GÜRCÜSTAN» adı veriyordu.

Gürcü ulusunun ekonomik hayat istikrarı da birden teessüs etmiş değildir. 12. yüzyıl Gürcüstanının çeşitli bölgelerinde ekonomik gelişmişlik konusunda farklılıklar görülür. Özellikle bu farklılıklar; Sanat, iç ve dış ticaret sahalarına münhasırdır. Zamanla yeni şehir merkezleri ve iç pazarlar kuruluyor. Bölge halkları arasındaki ekonomik eşitsizlikler gideriliyor, yaşama düzeyinin yükseltilmesine çalışılıyor ve ulusun yekpareliği için gerekli ekonomik faktörler tesbit edilip ihya ediliyordu. Fakat kalabalık nüfuslu dış düşmanların Gürcüstan'a sıklık ve yıkıcı taarruzları, bütün bu çabaları engelliyor, olumlu sonuca ulaşılmasını geciktiriyordu. Dolayısıyla de halkın ekonomik yapısında yeni yaralar açıyordu. Yine de Gürcü ulusunun ekonomik hayatının dirilişi ve istikrara kavuşması, imkânlarını tümüyle yok edemiyordu.

Gürcü ulusunun manevi varlığı — Karakteristik vasıfları, gelenek ve akidleri, kültürü v.s. — yüzyıllarca öteden gelmektedir. Gürcü halkının kültürü daima zengin ve çok renkli olagelmıştır. Fakat bütün Gürcü kabilelerinde şumullü ve esaslı kültür birliği kurulabilmesi orta çağlarda gerçekleştirilebilmiştir. Bu birlikte her zaman dostane münasebetler ortak vasıf ve hissiyat hakimdi; Yiğitlik, mertlik, nezaket, samimiyet, düzenli yaşama, gönüllülük, hürri-

yetseverlik, Vatanseverlik, düşmana nefret — dostu saygı besleme, cömertlik ve misafirseverlik ve nihayet yaratıcı hayal gücü. Ulus mensuplarının bu meziyetleri ötedenberi az çok aynı değerde idi, coğrafi ve etnik ayırım olmamaksızın. Müşterek edebiyat, san'at, örf ve ideal Gürcü halkının ruh ve vücut birliğini açıkça ortaya koyan orijinal belgelerdir.

Bir halkın mevcudiyetini kabul etmek için aranan unsurlar Gürcü halkı tarafından muntazam ve uzun asırlardır bırakılageldiği görülür, kendi millî toprağında. Gürcü halkının müstakil ulus olma belirtileri, çağdaşı bulunan diğer uluslara nazaran epeyce erken başlamıştır. Fakat dış düşman işgalleri ile tahripleri ve içteki feodal koşullar hakimiyeti sebebiyle, millî güç kendini gösteremedi, bu sebeple Gürcü halkının ön kapitalizm çağında ulus olarak tarih sahnesine çıkması gecikti.

Bazı tarihî mecburiyetler de mukadderdi Gürcü halkı için. Orta çağın talihsizliklerle dolu eziciliğinden kurtulan halkı yeni tarihî dönemde, 18. yüzyıl ortalarında yine birçok felâketler bekliyordu. Yarım asır önce doğan Gürcü millî hasletleri bu felâketlerden de yüz akı ile çıkmasını bildi. Bundan sonra ise feodal çağın şartlandırıldığı halk yeni ve millî güçlenme dönemine girdi. Bu dönemde de Avrupa ülkelerinin birçoğunda hakim olan ve doğu ülkelerine sıçrama çabasında bulunan yeni kapitalizm düzeninin bilek gücü Gürcüistan'da henüz çok zayıf olarak hissediliyordu. Bu defa da yine uzun feodal çağın ve dış düşmanların ezdiği halk, yeni bir çetin dönemin eşiğinde buldu kendini. Bütün bu olaylar Gürcüistan idarecilerini 18. yüzyılın ikinci yarısında çarlık Rusyasının muavenetine sığınıp onlarla birleşmesini zorunlu kıldı. Buna rağmen Gürcü halkının durumunda yine de fevkalâde bir değişiklik olmadı. Bu hal 19. yüzyılın 30—40. yıllarında daha da çekilmez seviyeye ulaştı. 60—90. yıllarında da Gürcü burjuvazisinin doğması ile neticelendi.

GÜRCÜ HALKINI TEŞKL EDEN UNSURLAR

Gürcü halkını kısmen Gürcü orijinli halk ve kısmen de bütün tarih boyunca coğrafi birlik, kader birliği, tarih birliği ve işbirliği ile savunma birliği içinde müştereken buldukları Gürcü olmayan bazı etnik elemanlar teşkil ederler. Esas Gürcü unsurunu ise Gürcüistanda daima çoğunlukta bulunan Kartlar (Kartveller, Kahlılar, İmerliler, Meshler, Gurlar, Acarlar, Raçlar, Leçumlar, Pşav — Hevsurlular, Mtiul — Mohevliler, ve İngilolular) ile Megreller ve Svanlar temsil ederler. Ayrıca çok eskilerde Gürcüistana yerleşen az sayıda ki bir takım yabancı unsurlar da Gürcü halkı ile karışıp onlarla her konuda tesanüde girdiler ve eriyip Gürcüleştilediler. Bunun sebebi ise otokton olmayan hiçbir yabancı etnik grubun hiçbir zaman Gürcüs-

tanda belli bir bölgeyi eline geçirip kendi hayatiyetini idame ettirmeğe muvaffak olamayışı ve dağılık olarak bütün Gürcüstan sahasında yaşamağa mecbur olmalarıdır. Bunlardan Abhazlar ve Asetinler ise iki belli bölgede göze çarçar derecede kesafet ve varlık göstererek Gürcü ulusu ile kader birliği içinde olmakla birlikte bir dereceye kadar müstakilen yaşama şansı bulabilmişlerdir. Bu kavimler Gürcü kavminin bölgede temayüz ettiği güçlenme çağı boyunca birlikte yaşamışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

1. N. Berdzenişvili, V. Dondua, M. Dumbadze, G. Melikişvili, Ş. Meshia, V. Ratiani; Sakartvelos istoria, damhmare sahelmdzğvanelo. 1.1958, Gverdi 94-100, 523-526 .
2. A. Çikobava; İlia Tçavtçavadze, enis şesaheb, 1938, Gverdi 3—7 Kartuli enis zogadi dahasiateba, ihilet «Kartuli enis ganmartebiti leksikoni» 1.1950 Gverdi 018—019, agretve 008 .

KISA GÜRCÜ TARİHİ

Çev. : Ş. TEVZADZE

Gürcü ulusu dünyanın en eski uluslarından biridir. Bu ulus, binlerce yıllık tarihinin çetin dönemlerinde, büyük fedakârlıklarla devletini, dilini ve kültürünü günümüze kadar korumayı başarmıştır.

Gürcüler, gerek bugünkü Gürcüstanın sınırları dahilinde, gerek Önasyanın kuzeydoğusundaki dağlık bölgelerde ve Karadeniz bölgesinin sahil kesimlerinde, değişik edlar altında, kabileler halinde yaşıyorlardı. Kartliiler; içdoğu ve güney Gürcüstanda, Svanlar; kuzeybatı Gürcüstanda, Laz — Megreller ise, doğu karadeniz bölgesinin dağlık ve sahil kesimlerinde yaşıyorlardı.

Son yıllarda yapılan arkeolojik kazılar, Gürcüstanda ilk (primitif) insanın zamanımızdan 600—700 bin yıl önce yaşadığını kanıtla maktadır. Aşağı Taş Devrine ait ilk insanın izleri Karadeniz sahilinde (Sukhumi'ye yakın Gali, Oçamçire, ve Zugdidi), Çhiatura bölgesinde ve Doğu Gürcüstanda (Marneuli, Java, ve Znauri bölgesinde) bulunmuştur.

Gürcüstanda ikinci Taş (Neolitik) Devrine ait siteler pek çoktur; bunlardan en önemlileri Kistriki bölgesinde (Gudauta şehrine yakın), Anaseuli'de (Makharadze şehrine yakın), Odişi'de (Zugdidi bölgesine yakın) bulunmaktadır.

Taş Devrinin bitiminden sonra, zamanımızdan 5.000 yıl önce Gürcüler metal işlemesini öğrendiler ve bronzdan savaş baltası ve diğer aletler yapmağa başladılar. Aynı zamanda çiftçilik ve evcil hayvanların rolü ekonomide belirmeğe başladı. Metal işlemede Gürcüler kısa zamanda ileri bir teknik düzeye eriştiler. Katkılarıyla o zamanlar metalden işlenmiş eşyaların merkezi haline geirmiştir. Bugün dahi Lazistanda yaşayan Gürcü—Lazlar ileri bir demircilik sanatına sahiptirler. Hemen her köy evinde bulunan atelyelerde, en ilkel gereçlerle, en modern silâhlar ve düzenli basküller yapılmaktadır.

Bronz Devri Gürcüstanda M. Ö. 2.000 yılında başlamaktadır; bu devirdeki Gürcü kültürü çok yüksek düzeydeydi. Tsalka bölgesindeki Trialeti, bu kültürün merkeziydi. İşlemeli bir gümüş kadeh, işlemeli bir gümüş damacana değerli taşlarla süslü bir altın kadeh, dört tekerlekli bir araba, değişik süs eşyaları ve diğer aletler gibi Gürcü kültürünün önemli kanıtları, bu devirden kalma bir mezarda bulunmuştur. (1)

Bronz devrinde diğer uluslarla gelişen kültürel ve ekonomik ilişkiler, Gürcü kabilelerinin birbiriyle birleşip kaynaşmasını kolaylaştırmıştır. Bu devirde birleşen Gürcü kabileleri Diyahuki ve daha sonra Kolh kiralığını kurmuşlardır.

Bu kiralıklar M. Ö. 8 nci asıra kadar devam etmiştir.

M. Ö. 12 nci asırla 8 nci asır arası Asur ve Urartu çivi yazıtları, tarihi Güney—Batı Gürcüstanda (bugünkü Doğu Karadeniz bölgesi, Kuzey Erzurum, İspir, Tortum, Bayburt) yaşayan Gürcü kabileleri olan Muskiler (Meskhi), Tuballar (Tabal) ve Kaskilerden, ehemmiyetli komşuları olarak bahsedilir, ve bunların metal ustalığı bütün dünyaya ün salmıştı. Tevrat Tuballardan «Metalurji—Metal ustalığının babası» diye bahseder. (2)

KOLHİS VE İBERİA

Demir ustalığının gelişmesiyle birlikte Gürcüstan ekonomisi de hızla gelişti. M. Ö. 6 ncı asırda Batı Gürcüstanda kurulan Gürcü Kirallığına Yunanlılar Kolhis (Colchis) adını vermektedir. Kolhis'in zenginliği ve gelişmiş feodal ekonomisi Yunanlıların ilgisini çekmekteydi. Yunanlılar Karadenizdeki kolonileri vasıtasıyla Kolhis Kirallığıyla ticaret ilişkileri vardı. Klâsik tarihçilerin belirttiğine ve son yılların arkeolojik kazılarının da doğruladığına göre, Kolhis'in «Kolhuri Tetri» diye bilinen kendi gümüş parası vardı ve bu para hem ülke içinde hem de ülke dışında kullanılıyordu. M. Ö. 4 ncü asırda Doğu Gürcüstanda Gürcü İberia Kirallığı kuruldu. (İberia Baskça bir isimdir. Baskça ibar: nehir, vadi demektir.) (3)

Spanii'nin eş adı olan Batı İberler, Doğu İberia (Doğu Gürcüstan) dan İspanyaya göç etmişlerdir. Bugün Güney Fransa ve İspanya'da yaşayan Basklar eski İberialılardır. Hindu—Avrupai değillerdir. Dilleri Gürcüce ve Kafkas dillerine yakındır. Hispania, İspana, Baskça veya Batı İberce bir terim olup Akdeniz sahili ile Pirene arasını ifade eder. Baskça Ezpanna (España) dudak, sahil, kenar kıyasal demektir. Hesperia da (Hispania'nin eş adıdır. (4) İspanyanın ilk sakinleri yani İberler (İberyalılar)'e izafeten yarımada İberik Yarımadası denir. (5)

İberia Kirallığı'nın başkenti, şimdiki başkent Tbilisi'ye yakın Mtskheta şehriydi. İberia Kirallığı'nı Gürcü Kiralı Parnavaz'ın kurduğunu tarihçiler yazmaktadır. İberia Kirallığı'nın en kuvvetli çağı M. Ö. 3 ncü asırdır. Arkeolojik kazılarda meydana çıkarılan muczam tarihî eserler ve mimarî yapılar, o zamanki Mtskheta şehrinin çok zengin ve kuvvetli olduğunu ve yüksek bir ekonomik ve kültürel düzeyde olduğunu kanıtlamaktadır.

Gürcü kiralıklarının Yunanlılar, Persler, Pontus Kirallığı ve o çağdaki diğer halklarla politik ve ekonomik ilişkileri vardı. Ve aynı zamanda o çağlardaki Gürcü kiralıklarının politik ve ekonomik alan da önemli rolleri vardı.

Antik çağda, Gürcüstan ekonomisi, ziraatı ve güzel sanatları önemli ilerlemeler kaydetti.

GÜRCÜSTAN VE YUNANİSTAN

M.Ö. 6 ncı asırda Yunanlıların Kolhis'te Phasis (Poti), Dioscurias (Sukhumi), Chiuen (Oshamçire) gibi önemli kolonileri vardı. Yunanlılar Kafkasyayı daha klâsik çağlardan beri tanıyorlardı. Mito-lojiye göre, Promete Kaf Dağının tepesinde zincire vurulmuştu. Ü-vey anasından kaçan Pnixios, babası güneş olan Kolhis Kırallı Aetes'e sığınmıştı; Argonautlar altın postunu bulmak için Kolhis'e doğ ru yola çıkmışlardı. Helenik dünyasını Hindistan ve İrana bağlayan Ticaret yolları Gürcüstandan geçmekteydi. Karadenizde Yunanlılar la Kolhisliler arasında büyük rekabet vardı. Kolhisliler batıya doğru bugünkü Lazistan'a (Trabzon'un doğusu) yayılmağa başladılar. Kolhisilerin faaliyet sahası kuzeyde Kırıma kadar uzanmaktaydı.

Kolhis ve İberia Gürcü Kırallıkları, M. Ö. 1 nci asırdan itibaren saldırganlara karşı devamlı savaşmak zorunda kalmışlardı. Bu saldırganların ilki Roma İmparatorluğu idi .

parentes, Strasbourg, 1954, S. 49, 50 .

GÜRCÜSTAN VE ROMA İMPARATORLUĞU

Saldırgan Romalılar Kafkasyaya geldikleri zaman, orada üç kırallık mevcuttu : Kolhis İberia ve Albania (bugünkü Azerbeycan Kırallıkları. Çetin savaşlardan sonra Romalılar Kolhisi M. Ö. 64, 63 ve Albania'yı 67,66 da zapt ettiler. İberia (Kartli) halkı kendilerinden den çok fazla, saldırgan Romalılara karşı ülkelerini kahramanca korudular. İberialıların çetin karşı koymaları sayesinde Romalılar ülkeyi zaptedemeyeceklerini anladıkları için geri çekilmek zorunda kalmışlardı. M. S. 1 nci asırda İberia (Kartli) Kırallığının gücü o kadar artmıştı ki, Romalılara karşı bağımsız bir politika izleyebiliyorlardı.

M. S. 2 ve 3 ncü asırda, Roma imparatorları İberia'ya ehemmiyet vermek gereğini duymuşlar ve İberia Kıralları ile dostane ilişkiler kurmak için büyük çaba harcamışlardır. Romalılar, Gürcü kırsakin bir hayat yaşayabilmekteydiler. Göçmenler pekçok deflar yerli ralarının itimadını kazanmak için onlara değerli hediyeler ve özel lütüfnameler vermekten dahi geri kalmıyorlardı. Bunlardan bir misal : Roma imparatoru Vespasian (M. S. 69—79), kendi adına ve oğulları Titus ile Domition adına Mtskheta'da bir şeref kürsüsü (Duvarı) inşa ettirmiş ve kürsüde şunlar yazılı : «İmparator ve Sezar Vespasian Augustus, büyük Pontix, yedi defa tribüne malik, 14 defa imparator ilân edilmiş.. ve imparator Sezar litus Augustus ve Sezar Domitian Augustus.. bu kürsüyü (Duvarı) Kırallı Pharsman ve İmasaspai oğlu İberia Kırallı ve Sezarın arkadaşı, ve Romalılarla halkının iltifat ettikleri için inşa etti.» Bu tarihi belge bu gün Gürcüstan Tarih Müzesindedir.

İmparator Trajan'da İberia ile iyi ilişkiler içinde kalmaya özen göstermişti. Roma İmparatoru Hadrian'da (M. S. 117 — 138) İberia Kralı Pharsman II ile dostça ilişkilerini daha da geliştirmişti. İmparator, Gürcü Kralına hediye olarak 500 savaşçı ve bir fil hediye etmişti. İmparator bu kadar önemli bir hediyeyi, o zamana kadar hiç bir dost krala vermemişti. Pharsman II de Roma imparatorunun bu önemli hediyesine karşılık, kendisi de değerli hediyeler göndermişti. İmparatorun misafiri olarak Pharsman II Romaya gitmiş ve orada kendisi kraliyet töreniyle ağırlanmış ve kendisinin Katipolu (Jupiterin mabedi) ziyaretmesine izin verilmişti. Gürcü Kralı Pharsman II ikinci defa olarak Roma imparatoru Antoninus Pius'u ziyaret etmiş ve İmparator Gürcü Kralının kahramanca ata binmesine ve cenk etmesine hayran kalmış ve Romada askeri geçit tesciminin yapıldığı yere Gürcü Kralının atlı heykelini yaptırmıştır.

Kafkasya ve Ermenistana hakim olmak isteyen İranlılar Romalılarla çetin savaşlara giriştiler. Bu savaşlar sırasında Romalılar Kolhis'e (Lazistana) tamamen yerleştiler. Fakat İberya Kuzey Kafkasya halklarını da yanına çekerek tamamen bağımsız olmayı başardılar.

M. S. 224 yılında, zayıflayan İranda ki Part Kırallığı yerini korkunç Sassanid Kırallığı aldı. İberya bir müddet bağımsızlığını korumayı başarabildi fakat saldırgan Sassanidlerin sürekli genişleme isteklerine karşı Doğu Roma İmparatorluğu Bizans'la, komşusu Ermenistanla birlikte müttefik olmaya karar verdi. Sassanidler Doğu Gürcüstanı ve bütün Kafkasya'yı işgal ettiler. Roma — İran savaşları sonu, 298 Nisibis anlaşmasıyla İberia Romalılarının dominyonu haline geldi. Romalılar 381 yılında Gürcü kralı Mirian'ın ve Ermenistan'ın yardımıyla İranlılara karşı tekrar savaşa giriştiler.

EGRİSİ — LAZİKA (LAZİSTAN) KIRALLIĞI

Batı Gürcüstandaki Gürcü kabilelerinden Lazlar, M.S. 1 nci asırda, ilk önce Pontus Kırallığına daha sonra da Roma İmparatorluğuna karşı bağımsızlık savaşı açtılar. M. S. 69—79 yılları arasında Lazların başında Anicetus isimli bir vatansever vardı. Anicetus, Lazistanı Romalılardan kurtarmak için halkı Romalılara karşı ayaklandırdı. Romalılar, stratejik mevkideki zengin batı Gürcüstanı bırakmak istemiyorlardı fakat Lazların kahramanca çarpışmaları karşısında Batı Gürcüstanı (Lazistanı) bırakmak zorunda kaldılar. Lazistan Kırallığı daha sonra gittikçe gelişerek bütün Batı Gürcüstan'daki diğer Gürcü kabilelerini de (Megrel, Acara, Svan) yönetimi altında topladılar. Başkent Tsikhegoji idi.

Gürcülerin vatanlarının çıkarını her türlü şahsi çıkarlarından üstün tutma karakteri, asırlar boyunca Gürcüstana saldıran düşmanların üstesinden gelip, kendi millî karakterlerini, maddi ve manevi kültürlerini ve dilini zamanımıza kadar korumalarını sağlamıştır.

Gürcüstan sınırları içinde yapılan arkeolojik kazılardan meydana çıkarılan altın ve gümüş süs eşyaları, resimler, cam eşyalar ve her çeşit topraktan yapılmış ev gereçleri ve metal işleri, bu devirdeki Gürcü kültürünün çok yüksek olduğuna işaret etmektedir.

İberia (Doğu Gürcüstan) nın başkenti Mtskheta şehri, yapı ustaları ve yüksek sanatkârların merkeziydi.

Gürcü alfabesi M. Ö. 7 nci asırda icat edilmiştir. Gürcü edebiyatının en canlı gelişimi, M. S. 4 ncü asırda hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesinden sonradır. (Bu devirden kalma elyazmaları Tbilisi Devlet Müzesindedir).

Kartli ve Lazika (Lazistanda) edebiyatçılar ve filologlar çok itibar görmekteydiler. Kartli'de yetişen filozof Petre'nin (Peter) ve Lazika'da yetişen Laz filozof İaone'nin ünleri, o zamanlar bütün dünyaya yayılmıştı.

O zamanki Gürcüstanın milletler arası ehemmiyete haiz kültür merkezleri vardı. O zamanki Laz Kırallığı sınırları içindeki Phasis (Poti) şehrinde önemli bir kültür merkezi vardı; burada ünlü filozoflar yetişmekteydi. O zamanki Yunanistandan dahi buraya tahsile geliyorlardı. 4 ncü asır Yunan filozofu Themistius burada yetişmişti. Themistius'a göre babası da aynı yer de dahsil görmüştü.

Kartli (Doğu Gürcüstan) yazı ve konuşma dili Lazika'ya (Batı Gürcüstan) da bütün yabancı işgallere ve o zamanki Yunancanın önemine rağmen yayıldı; bunun için Gürcüler dillerine Kartuli ve vatanlarına Sakartvelo (Kartvellerin ülkesi) derler.

—Devamı var—

Yararlanılan kaynaklar :

- Bedi Kartlisa, revue de Kartvélologie, vol xxx, 1972, Paris
Sh. Meskhia, An Outline of Georgian History, Tbilisi 1968
D. M. Lang, A Modern History of Georgia, London 1962, Georgians, London 1966 .

(1) Ş. A. Meskhia, An Outline of Georgian History, Tbilisi 1968. S. 4.

(2) Bedi Kartlisa, Vol xxx, Paris 1975, S. 18.

(3) A. Ö. Melaşvili, Gürcüstan, İstanbul 1968, S.66

(4) Aynı eser S. 66

(5) Prof. J. Karst, Essai L'origien des Basques, İberes et peoples Ap-

KAFKASYA'NIN ETNİK YAPISI

(Bu yazı D. M. Lang'ın A Modern History of Georgia kitabının 3—7 sayfelerinden alınmıştır.)

Değişik ırk ve kabileleriyle, Kafkasyanın bugünkü etnografik yapısı pek çok asırlar boyunca meydana gelmiştir. Kafkasya azametli bir kale gibi Asya ve Avrupa steplerinden güneye inen ve Ön asya ile İran platosundan kuzeye çıkan her çeşit halkların tabii bir sığınağı olmuştur. Gelip geçen halklardan arta kalanlar, yüksek Kafkasya yaylalarında aşağıda olan olaylardan habersizce yıllarca halklarla karışmışlar ve böylece yerli halkların ırksal aslı tanınmaz hale gelmiştir. Kafkasya, Cilâlı Taşdevri ve Tunç Devri kültürlerinin merkeziydi. Eski devirlerin önemli imparatorlukları Kafkasyaya kadar tesir etmişlerdir. Bu imparatorlukların en büyükleri : Hititler, Babilliler ve Asurlular idiler. Asurluların en kuvvetli rakibi olan Urartu Krallığının sınırları içine Transkafkasya (Kafkas ötesi) halkları da dahildi. Batıdaki Truva ve Ege Denizi medeniyetleri Kafkasyaya da tesir etmiştir. Klâsik Çağda, Achaemenidler ve Partiar yönetimindeki Yunanistan ve Roma, bölgeye hakim olabilmek için Perslerle (İranlılar) rekabet etmişlerdir. Böylece Kafkasya, eski zamandan kalma çeşitli kültürleri katkât depo eden ve yaşayan bir müze haline gelmiştir.

Kafkasya halkları pek çok ayrı dil konuşmalarına ve değişik dinlere sahip olmalarına rağmen, bölgeye has özellikler ve yaşama şekilleri, bölgedeki bütün ırklara nüfuz etmiştir. Namusluluk, şerefilik, mertlik, cömertlik, gururluluk ve misafirperverlik Kafkasyalılara has özelliklerdendir. Kadın ve aileye tapma derecesindeki saygı da Kafkasyalıların ananevi gelenekleri arasındadır. Kafkasya halklarının ırksal muhafzârlığı bugün bile halkları büyük bireyci ve her çeşit disiplinli hayata düşman yapmaktadır. Bu aşırı bireycilik tarihin her devrinde Kafkasyayı saran büyük ve kuvvetli devletlere karşı; birleşerek bütün Kafkasyayı içine alacak bir devlet veya federasyon kurulmasına büyük bir engel teşkil etmiştir.

Sovyet sistemi içinde Kafkasya pekçok politik ve idari kısımlara bölünmüştür. Güneyde Gürcüstan, Ermenistan ve Azerbeycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri vardır. Abazalar Gürcüstanın kuzey — batısında (Karadeniz sahilinde) kendi Muhtar SSC de yaşarlar. Başkentleri Batumi olan müslüman Acara Gürcüleri de Abazalar gibi kendi Muhtar SSC'de yaşarlar. Adige halklarından olan Çerkes ve Kabardaylar Kuzey—Batı Kafkasyada yaşarlar; Kabarday Muhtar SSC ile Çerkes ve Adige Muhtar bölgeleri Rusya Federatif SSC tine bağlıdır. Kafkasya silsilesinin merkezi ve kuzeyi

Osetlerin, Balkanların, Karaçaylıların, Çeçenlerin ve İnguşların vatanıdır. Osetlerin, eski Alanların soyundan geldiği telâkki edilmektedir ve bunların konuştuğu dil İran dil grubuna aittir. İkinci dünya savaşı sırasında Alman işgalcileriyle işbirliği yaptıkları ileri sürülen Balkanlar, Karaçaylılar, Çeçenler ve İnguşlar 1943—44 yıllarında ceza olarak Sibiryaya ve Ortaasyaya sürülmüşlerdir. Sürgünden artakalanların pekçoğuna bugün geri dönmeleri için izin verilmiştir. Kafkasyanın doğu bölgesine Dağıstan «Dağlar ülkesi» denir. Dağıstanlılar şaşkıncu bir şekilde etnik olarak karmakarışık kabile gruplarına sahiptirler; Avarlar, Laklar, Dargvalar, Lezgiler, Agullar ve Tabasaranlar bu kabile gruplarından sadece birkaçıdır. Dağıstan Muhtar SSC'nin başkenti Mohaç—Kala'dır.

Kafkasyada iki önemli dinsel inanç vardır. Bunlar : Hıristiyanlık ve müslümanlıktır. Gürcüler ve Ermeniler Hıristiyandırlar; ve bunlar tamamen iki ayrı mezhebe mensupturlar. Yunan ortodoks kilise birliği içinde Gürcüler bağımsız kilise'ye sahiptirler. Ermenilerin kendilerine has dini merasimleri ve itikatları vardır. M.S. 300 yıllarında Diocletian bölgesinden Ermenistana Hıristiyanlığı yayan Aziz Gregory'nin isminden ilham alınarak, Ermeni kilisesinin mezhebine Gregorianizm denir. Sovyetler Birliği dışında yaşayan Ermeniler ve Gürcüler arasında Katoliklik mezhebine inananlar da vardır. Azerbeycanlılar ile Türk ve Tatar soyundan gelen halklar arasında ve Dağıstan ile Çerkezistan'da İslâm dini kuvvetlidir. Batumi civarında yaşayan Acara halkı ile, Türkiyenin Karadeniz sahillerinde yaşayan Gürcü — Laz halkı Müslüman dinine sahiptir. Acaralılar ve Lazlar Hıristiyan Gürcülerle aynı ırktan olmalarına rağmen, 16 asırdan itibaren Osmanlı hakimiyeti altında kaldıkları için, Türk örf adetlerinin tesirinde kalmışlardır. Abaza ve Çerkesler de bir zamanlar putlara tapmakta idiyse de, büyük çoğunluğu Hıristiyandı, fakat bunların da bir kısmı Osmanlılar tarafından İslâmlaştırılmışlardır. Kafkasyanın muhtelif yerlerinde pekçok Yahudi topluluğu vardır; bunlardan pek çoğu Gürcüce konuşan Yahudilerdir.

Bugünkü Gürcüstan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti iki Kafkas silsilesi ortasında yer alır; Kuzeyde büyük Kafkasya silsilesi ve güneyde küçük Kafkasya silsilesi. Gürcüstan batıda Karadenize kadar uzanır; Kuzeyinde Psa nehri ve güneyinde Batumiye yakını Sarp köyü bulunur. Gürcüstan'ın doğusunda Alazani ve İori nehrinin keşiştiği nokta vardır. Gürcüstan'ın doğu sınırı boyunca Azerbeycan SSC, güneyinde ise Ermenistan SSC, bulunur. Güney — Batıda, Gürcüstan'ın Türkiye ile sınırı vardır. Bu sınırlar içinde Gürcüstan, yaklaşık olarak 79.000 km² alanı kaplar; bu alandan 8.600 km² Abaza Muhtar SSC'ne, 2.800 km² Acara Muhtar SSC'ne ve 3.800 km² ise Güney Osetya Muhtar Bölgesine aittir. Son sayıma göre (1977 ocak Ç.N.) Gürcüstanın nü-

fusu 5.000.000 dur. Nüfus'un % 69 u Gürcüdür. Nüfus'un geri kalan kısmını da Ruslar (396,694 % 8,5), Ermeniler (452,309, % 9,7), Azerbeycanlılar 217,758 % 4,6, Abazalar (79,449, % 1,7) Osetler, Yahudiler, Kürtler, İranlılar, Yunanlılar ve Ukraynalılar teşkil ederler. Eskiden geniş gruplar halinde Alman kolonileri vardı; bunlar şimdi kısmen dağılmışlardır. Gürcüler vatanlarını Sakartvelo diye adlandırırılar; bu Kartvelilerin ülkesi manasına gelir. Avrupalıların Gürcülere verdiği isim (Georgian, Georgia), Ruslar ise (Gruzin, Gruziya) derler. Arap, İran ve Türk v.b. müslüman halklar da (Gürcü, Gürcüstan) adlandırılırlar.

Gürcüstan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, ülkenin tarihi sınırları içindeki topraklarının tamamına sahip değildir; Gürcüstan Ortaçağda bir hayli geniş topraklara sahipti. Doğuda Zakatali bölgesi, güneyde Borçalo bölgesinin bir kısmı ve güney—batıda Artvin, Ardahan, Ardanuç ve Oltu, bugünkü Gürcüstan sınırları dışında kalmış tarihi Gürcü topraklarıdır. Bu son dört mıntıka (şehir), 1877—78 Türk—Rus savaşı sonunda Ruslar tarafından Osmanlı İmparatorluğundan alınmış, fakat 1921 yılının Mart ayında yapılan Kars antlaşması ile bu topraklar Bolşevikler tarafından Türklere geri bırakılmıştır. Bugün Chorokhi (Çoruh) havzasının orta kısmında, Klarjeti — Tortum — İspir bölgesinde ve Karadeniz sahilinin bazı kentlerinde Gürcü asıllı halklar yaşamaktadır ;

Ortaçağdaki Gürcü kırallığı, birçok prenslikler, dükalıklar ve kabilelerden müteşekkildi; ülkenin zayıf anlarında bunlar birlikte ayrılarak kendilerine has bağımsız küçük devletçikler meydana getirerler. Surami silsilesinin bulunduğu yerden batı ve doğu Gürcüstan olarak umumiyetle esaslı bir ayrılık mevcuttu. Başkent Tbilisi'den batıya doğru olan bölge, umumiyetle İmereti «Uzakta bölge» diye adlandırılır. Kesif bitkilerle kaplı, Karadeniz sahilindeki alçak Mingreliya bölgesiyle İmeretide tarihi Kolkhis'in yer aldığına inanılmaktadır. Guriya bölgesi Çolok ve Rioni nehirleri arasında yer alır, Acara bölgesi ise Batumi civarında yer almaktadır. Svanların ülkesi olan Svaneti, bir zamanlar kendi öz kıralları ve ihtiyaçları meclisi tarafından idare edilen, cenkçi bir toplumdur; bunlar savaşlara binlerce kişilik kuvvetli ordularıyla mızrak gibi atılırlardı. Batı Gürcüstanın önemli şehirleri : Kutaisi, Ahalsihe, Makharadze (eski Ozurgeti), Zugdidi ve liman şehirleri Batumi, Poti, ve Sukhumi'dir. Mutedil kara iklimine haiz Doğu Gürcüstanda eski Kartli Kırallığı bulunmaktaydı. Şehirleri: Başkent Tbilisi, Gori, Mtskheta ve Rustavi'dir. Gürcüstan'ın en doğusundaki Kakheti bölgesi, verimli bağcılık, şarapçılık ve ipekçilik merkezidir; buranın bir zamanlar kendi kırallığı vardı ve başkent Telavi idi. Doğu Gürcüstan'ın en kuzeyindeki Tuşeti, Pşaveti ve Khevsureti bölgelerinde eski Gürcü Kırallarına sadakatsiz bağlılıklarıyla ün yapmış sert huylu dağlı kabileler yaşarlar. Gürcüstanın güney—batısındaki önemli

Meskheti veya Samtsikhe, ve bugün Türkiye hudutları içinde ka-
lan Tao—Klarceti bölgeleri, Gürcü milli dili ve medeniyetinin inki-
şafında merkezi bir rol oynamışlardır.

GÜRCÜ KAHRAMANI TSOTNE DADIANI

Çeviren : H. HİNKİLADZE

13. Yüzyılda Moğol işgalcileri Gürcüstan toprağına tecavüz e-
dip tarihî Gürcü Kırallığına kaldırdılar ve idareyi ellerine aldılar. Mo-
ğollar kısa zamanda kölelik sistemini kurup ağır vergilerle halkı
bunalttılar. Kutsal vatanın kurtarılması gerekti ama bu çok zor-
du, çünkü düşman ölçüsüzce kuvvetliydi.

Aralarında ünlü gerilla Tsozne Dadiani'nin de bulunduğu doğu
ve batı Gürcüstan'ın fedakâr evlâtları Ahaltsihe yakınlarında bir
yerde toplaşıp vatanın kurtarılması çarelerini mütalâa ettiler. Halk
tan gönüllü toplamak, güçlü bir gerilla örgütü kurmak ve Moğolla
ra saldırmak, ayrıca da halkı Moğol idaresinin baskısına karşı ayak
landırmak üzere anlaşış karara vardılar.

Tsozne Dadiani bu işleri uygulamak üzere Samegreloya hare-
ket etti. Arkadaşları ise bir gün daha karargâhta kaldılar. Ancak
bu sırada Moğol birlikleri aniden karargâhı basıp bütün Gürcü yi-
ğitlerini esir edip Ermenistan'ın başkenti Anideki Moğol Başkomu-
tanının huzuruna çıkardılar. Komutan bütün Gürcü cengâverlerini
anadan doğma soyundurup vücutlarına bal şerbeti sürdürttü, el-
leri, kolları bağılı olarak kızgın güneşin altında ağaç kazıklarına
bağlatıp sineklerin saldırısına terketti.

Yurtsever Gürcü gençleri sineklerin sorgucları ve kavurucu
güneşin altında ızdırapla inlerlerken bu çekilmez mezalimi işiten
Tsozne Dadiani doğruca zalim Moğol komutanına gitmek üzere yo-
la çıkıp Mesehti ve Cavaheti bölgelerini geçti, Ani şehrine vardı.
Gördü ki geniş bir meydanda dizili, elleri ayakları bağılı, vücutları
bal şerbetiyle sıvalı yüzlerce Gürcü genci sineklere yem oluyor, ız-
dırapla ölüm kalım savaşı veriyorlar. Tsoznenin korku bilmez yüre-
ği, bir anda irkildi, endişe ile dağlandı. Gürcü yurtseverlerine yapı-
lan bu alçakça işkence onun gururunu zedeledi. Bu insanlık dışı
cefaya Cansiperane göğüs geren vatan evlâtlarının gayretlerini
görünce cesaretini topladı, kendine geldi ve aceleyle atından at-
layıp meydana geldi. Kader ortaklarını selâmladıktan sonra elbi-
selerini soyundu, el ve ayaklarını bağladıktan sonra arkadaşlarının
arasına girip dikildi. Dadianinin bu hareketi arkadaşlarının gözleri-
ni yaşarttı, buruk yüreklerine can verdi.

Durumu öğrenen Moğol komutanı şaşkınlıkla Dadianiye yaklaşarak bunun sebebini sordu. Dadiani;

— Benim arkadaşlarım suçsuzdur, sizin kanunlarınız suçsuzların cezalandırılmasına müsaitse beni de cezalandırın. Değilse hepimizi serbest bırakın, dedi.

Bu örnek davranış Moğol komutanının kalbini yumuşattı, onu iknaya yetti. Gürcü kahramanlarına dönerek ;

— Bir Gürcü yiğidinin bu derece mert ve fedakâr olması, arkadaşları uğruna canını vermek üzere Samegreloadan Ani'ye kadar kendi ayağıyla gelmesi bana ders oldu. Bu büyük insanın hürmeti ne sizleri bağışlıyorum, deyip hepsini salıverdi. Yiğit Tsotne Dadiani seçkin Gürcü yiğitlerini mutlak ölümden işte böyle kurtardı.

KAPLAN POSTLU ŞÖVALYE

ŞOTA RUSTAVELİ

Cev. : A. Ö. MELAŞVİLİ

(Geçen sayıdan devam)

- 32 Arapların ülkesinde şah ROSTEVAN hükümdarmış,
Adaletli, merhametli, görkemli ve mutlu imiş.
Savaşçılar, kahramanlar tümü saygı duyarlarmış,
Yüzü güzel, sözü güzel, büyük adı, ünü varmış.
- 33 Birtek kızı varmış onun, yıldızların ilk sırdaşı,
O kız meydan okuyormuş aya karşı, güne karşı,
Akli baştan uçurmuş bulut zülfü, keman kaşı,
Onu tarif etsin gerek bilgelerin kalemdaşı.
- 34 TİTATİN'dir onun adı okuyucu bilsin gerek,
Kız boy atıp filizlendi yanakları çiçek çiçek.
Vezirleri çağırdı şah, hem de içeri girerek
Danışma ve sohbet açtı çevresinde, o saf yürek.
- 35 «Düşüncenizi söyleyin, bugün işim düştü size,
Bir kızıl gül solmaktadır ayrılık var kader böyle,
Arkasından taze güller, yaseminler çıkar yüze,
Bu karanlık gecelerde güneş doğmuş üstümüze.
- 36 «Devranımı geçirmişim, yaman dertdir ihtiyarlık.
Bugün yarın fani ömrüm tükenecek benim artık.
Makamını bir ışığa vermelidir her karanlık,
Şimdi benim evlâdıma gecmelidir hükümranlık.
- 37 Cevap verdi vezirleri : «Kocamışım deme, aman!
O kızıl kurusa da yine hoştur bize inan !
Koku artar, rengi bile güzelleşir eskisinden,
Yıldız okuyabilir mi bedirlenmiş aya meydan ?
- 38 «Deme şahım, solmamıştır bizim gülün rengi bile.
Hoştur sizin düşünceniz bize ziyan verse bile,
Tedbiriniz pek doğrudur ne itiraz bundan böyle :
Saltanatı devret ona, o gün yüzlü karanfile.
- 39 «Hakim kadın olsa bile yaratmıştır Allah onu,
Siz yok iken görüştük biz onun lâyük olduğunu,
Bir güneşten biçilmiştir o kızdaki hüsnün tülü,
Aslanların erkeği de dişisi de birdir sonu .»

- 40 AVTANDİL'se orduların sınanmış bir kumandanı,
Boyu servi, gökteki Güneşle Ay onun hayranı.
Bıyığı yeni terlemiş allar sarmış yanağını,
TİNATİN'in kirpikleri tutsak etmiş bu arslanı.
- 41 Gönlündeki gizli aşkı kaplamıştı her yanını,
Ondan ayrıldığı zaman solardı gül yanakları
Kızarırdı yanakları gördüğü zaman yârini,
Ezel baştan aşıkları yakar aşkın alevleri.
- 42 Kırıl, ilân edince kızını sultan yaptığıını,
AVTANDİL de çok sevindi mutluluk sarıp içini
Dedi : «Sık sık görürüm onun tatlı bakışlarını,
Derdimi ona açarak bulurum bir çaresini .»
- 43 Haber saldı Koca sultan bütün Arap kentlerine:
«TİNATİN'i kıraliçe ilân ettim bundan- böyle,
Güneşle Evren misali ışık tutacak herkese.
Gelsin Arap emirleri mutlu günü kutlamağa.»
- 44 Geldi: Arap emirleri doldu asker asker her yan,
Başkomutan AVTANDİL'in farkı yoktu bir Güneşten.
Şahın dostu Vezir SOKRAT ayrılmadı hiç huzurdan.
«Bu tahta paha biçilmez» diyordu onu her gören.
- 45 Baba Sultan TİNATİN'in elinden tutup yoluyla
Oturtarak süslü tahta, donattı başını taçla,
Sırtını da kaftan ile, elini ise âsayla,
Kıraliçe Güneş gibi ışıldıyordu umutla.
- 46 Sonra Ona tüm vezirler ve emirler eğdiler baş,
Hayır dualar ederek çekildiler yavaş yavaş.
Başlar çalgı borozanlar, bir kıyamet sanki savaş,
Yel vurdukça sallandı saç, gözlerinden akardı yaş.
- 47 Utanırdı oturmağa O babasının tahtına,
Kirpiğinden düşen yaşlar süzülürdü yanağına.
Aldı Sultan: «Baba bırakır yerini çocuğuna,
Eğer böyle yapmasaydım ateş düşerdi bağırma.»
- 48 Buyurdu ki: «Evlâdım gel akıtma sen gözyaşını,
Veriyorum sonunda Arabistan Kırallığını.
Halk senin gözetiminde, yitirme hiç güvenini,
Buyruklarda yürekli ol, kolla her zaman halkını.

- 49 «Güneş eşit ışık saçar, ayırmaz otlar gülünü,
Sevgini hep denk tut seçme zayıfını güçlüsünü.
Bahşışını eşit dağıt, gözet köleyle kulunu,
Balık bilmezse Halik bilir, bolca ver, belle bunu.
- 50 «Zenginlik kişiseldir, cömertlikse insanlığın,
Verene saygı duyulur, cömertliğe sen de sığın.
Bu dünyadan ne kalacak, mal toplama yığın yığın,
Ne verirsen bil senindir, tüm yitiktir sakladığın.»
- 51 Babasının öğüdünü kız dinledi saygı ile,
Kulak astı her sözüne, sohbetine tüm dikkatle.
Şah yer, içer, türkü söyler, ruhu dolar mutlulukla.
Güneş bakar TİNATİN'e gök yüzünden rekabetle.
- 52 Kırallıca sadık dadısını çağırıp yanına:
«Sakladığım mücevherin tümünü getir buraya.
Kırallığın hazinesini de veriyorum sana.»
Dolup taşan hazineyi dağıttı o dört bir yana.
- 53 Çocukluktan biriken payladı O devletinden,
Varlığı da yoksulu da sevindirdi nimetinden.
Aldı sözü: «Sayın babamın sözünü tutarım ben,
Kimse almazlık etmesin, pay alınız hazinemden.
- 54 Buyruk verdi: «Gidin girin hazine dairesine.
Seyis başı koşum taksın yüklesin at sürüsüne»
Ne var ne yok getirdiler, payladılar herbirine,
Tüm konuklar, savaşılar pay ayırdı kendisine.
- 55 Hazineden dağıtılan sığmadı hiç kucaklara,
Yüklediler tepe tepe soylu Arap atlarına.
Sanki gökten inci, gümüş, altın yağdı fırtınayla .
Ne bir erkek ne bir kadın kalmadı yoksun orada.
- 56 Ertesi gün herkes yeyip içer iken sevinç ile,
Savaşçılar ve yiğitler toplantıları içinde,
Gördüler şahı boynu bükük üzüntü var yüzünde ;
«Neden üzgün, derdi mi var? soruştular birbirine.
- 57 Güneş yüzlü AVTANDİL oturmuş meclisin başında,
Arslan gibi, kaplan gibi tutumu var duruşunda.
Sarayın baş veziri SOKRAT yer almış yamacında,
Aldı: «Derdi vardır, üzüntü okunuyor yüzünde.»

- 67 «Şu kulunuz AVTANDİL'in, nişancılık sanatıdır,
Kazanana ödül verin, tanık olsun şu askerler.
Tevazu bir yana ama, vuruşmada eşim yoktur,
Hakkımızda son kararı top ve meydan verecektir.»
- 68 «Sanmıyorum bu meydanda bana üstün gelesin sen.
Haydi gidip yarışalım, sakın dönme ha sözünden;
Tecrübeli nişancılar tanık olsun bize hemen,
Hodri meydan, davran, övülmeye kim lâîyk sen mi ben?
- 69 AVTANDİL'de kabul etti, şartlar öne sürülerek,
Tatlı tatlı konuşmalar çocuk gibi gülüşerek.
Yenilgiye uğrayana şöyle ceza verilecek:
«Kaybeden yarışmacı üç gün başı açık gezecek.»
- 70 Aldı Sultan : «Ayrıalım kullardan on iki atlı,
Bunlar bize ok vermekte yardım etsin hızlı hızlı.
Yarışma için ŞERMETTİN hakem olsun tecrübeli,
Yanılmadan doğru saysın vurulan tüm hayvanları.»
- 71 Şah buyurdu avcılara: «Tez dolaşın ormanları,
Araştırın avın en yoğun olduğu bölgeleri.»
Koştı kullar, vardı tepeden tırnağa silâhları,
İşte o gün böyle mutlu sona erdi şölenleri.

(Devamı var)

LAZ HİKÂYELERİ :

SİRKE VERGİSİ

Çev. : H. HİNKİLDZE

İstanbul'da Saray kilerinde, sirke küpleri bir kaza sonucu kırılıp sirkeler dökülmüş. Bu olay sonucu saray sirkesiz kalınca açığı kapamak için padişah, ferman çıkarıp halkın sırtına bir de «sirke vergisi» yüklemiş.

Vergi memurları salınıp Artvin'in Çhala köyündeki bir Laz vatandaştan vergi istenince Laz şaşırmış :

— Ne sirke vergisi ? ! Bana ne padişahın sirkesinden ? ! İstanbul nere ? Çhala nere ? diye diretmişse de tahsildarlar vergiyi almışlar.

Tepesi atan Laz doğru İstanbul'a gider, saray bahçesinde bir köpeği yakalılarak dövmeye başlar. Köpeğin feryadını duyan padişah balkona koşar.

Lağ'ı durmadan köpeği döverken görünce, bağıırır :

— Ne istersin zavallı köpekten merhametsiz adam ? !

— Ne isterim ne demek? der Laz, tüm mısırlarımı Çhala'da ayılar yiyor bu burada yan gelmiş yatıyor !

— Bre cahil herif, Çhala'daki ayılar mısır tarlanı yiyor, diye İstanbul'daki köpeğin ne günâhı var? ! diye öfkeyle bağıırınca, Laz taşı gediğine koyar :

— Ya senin İstanbul'daki sirken ziyan oldu diye Çhala'daki Laz'ın ne günâhı var, ondan ne vergi alırsın ? !

Verilecek cevap bulamıyan padişah :

— Köpeği rahat bırak, verginizi kaldırdım, der ve içeri çekilir.

PADIŞAH İLE LAZ

Çev. : H. HİNKİLADZE

Ülkenin birinde cimri mi cimri, bir padişahı varmış. O kadar ki ömründe bir kez bile hazinesinden bir fakire tek bir altın vermemiş. Birgün padişahın canı sıkılmış, eğlence olsun diye aklına bir oyun gelmiş, tellâllar çıkararak halka ;

— Her kim bana bugüne kadar hiç işitilmemiş üç yalan uydu-
rup söylerse onu hazinemin altınları ile zengin edeceğim, demiş.

Ödül çekici olmakla birlikte kimse cesaret edip padişahın huzu-
runa çıkmamış.

Bir süre sonra padişahın ilânı yoksul bir Laz'ın kulağına ulaş-
mış. Laz düşünmüş, taşınmış ve nihayet padişaha ;

— Bana üç gün mühlet ver, sana birer gün ara ile üç yalan söy-
liyeyim diye haber göndermiş. Padişah bunu kabul edip Laz'ın bu
aptalca cesaretine gülerek, keyifli keyifli ;

— Bu adam duyulmadık yalan söyleyemeyecek, deyip zevkle-
nirmiş. Ama arada bir gönlü kararıp ;

— Yahu uydurur, söylerse, diye endişelenirmiş. Sonunda vezir-
lerini huzuruna çağırıp ;

— Bugüne kadar söylenmiş bütün yalanları derleyip acele bana
bildirin, diye emir vermiş. Vezirler bütün duyulmuş, anlatılmış yalan-
ları derleyip padişaha iletmışler. Aradan üç gün geçince Laz saray
kapısına varmış, çarıkları çıkarıp eline aldıktan sonra huzura çıkmış
Padişah ;

— Göster marifetini bakalım, ne yalanlar getirdin, deyince Laz;

— Babamın, sağlığında iki küçük tarlası vardı. Birine her yıl
ekin eker bir ülkenin nüfusuna yetecek kadar mahsul alırdı, deyip
kesmiş. Padişah etrafına bakınıp vezirlere ;

— Bugüne kadar bu yalanı işittiniz mi ? diye sormuş.

— Hayır padişahım, diye cevap vermişler vezirler.

Laz çarıklarını kapıda giyip gitmiş. Ertesi gün yine gelmiş tam
söze başlayacağı sırada padişah vezirlerine;

— Aman dikkat eddin, bayatlamış yalanları bize dinletip yuttur-
masın, diye sıkı sıkıya tembihatta bulunmuş. Laz ;

— Öteki tarlaya da babam her yıl yumurta ekirdi, topraktan o
kadar çok tavuk biterdi ki memlekete sığmaz zor durumda kalırdık,
demiş. Padişah yine etrafına bakınıp, vezirlerine ;

ŞEYTANIN DÜĞÜMÜ

Cev. : Meral D. KAHİDZE

Bir zamanlar çok zengin bir ağa vardı. Bu ağa ne kadar zengin idiyse okadar da cimriydi. Evlendikleri gündən beri karısına bir entari, çocuklarına, en ucuzundan bir oyuncak bile almamıştı. Hizmetçilere, çobanlara ölmeyecekleri kadar para öder, onları boğaz tokluğuna çalıştırdı. Kendisi de en kötü giysiler giyer, günde bir öğün, en ucuzundan yemek yer, yarı aç yarı tok, soğan ekmekle ömür sürdü. Tüm amacı servetine servet katmak, daha zengin olmaktı..

Bir gün bu cimri ağa ormana, avlanmaya çıkmıştı. Pusu kurmuş tavşan gözetliyordu. Birdən birə, dişleri arasında şeytan, bir kurt çıktı karşısına. Cimri şaşırmıştı. O zamana deyin hiç şeytan görmemişti ama, çatal kuyruğu, çirkin boynuzları, sivri tırnakları ile kurtun ağızındaki basbayağı bir şeytandı.

Küçük şeytan şaşkın, umutsuz, her an yutulacağı korkusu ile gözyaşı döküyordu. Siyah tırnakları ile havayı tırmalıyor, kurtulması için ağaya adeta gözleri ile yalvarıyordu Oysa kurt gayet mutlu, gözleri vahşi bir sevinçle parlıyordu Binde bir ele geçen böyle bir avı, bir an önce uygun bir yer bulup yutmak için sabırsızlanıyor, ağızından salyalar döküyordu.

Şeytanın perişan halinə dayanamıyan ağa, tüfeğini kurta doğrul tarak atıştı. Silâh sesindən şaşkına dönen kurt, şeytani yere atarak ormanın derinliklerinde gözden kayboldu.

— Hayatımı kurtardın, həydi ailəmin yanına gidelim, seni ödləndireceklərdir, dedi.

Cimri gitmək istəmədi, amə kiçük şeytan öyiesinə yapışmış yalvarıyordu ki, dayanamıyarak davətini qəbul etmək zərurətində qaldı.

Küçük şeytan Cimrinin elindən tutmuş onu uçurumlardan uçurumlara, kayalardan kayalara uçurarak götürüyordu. Cimri, şeytana uyduğuna bin pişman olmuştu, amə artıq iş işdən qeçmişti. Bu kuş uçmaz kervan qeçmez kayalıqlardan yürümək zərurətindəydi. Bunca yol geldikten sonra dönmeyə olanak yoxtu artıq.

Bir ara yorulup oturdıklarında, kiçük şeytan konuşmağa başladı :

— Dinlə beni Cimri Ağa, dedi, ailəmə çox zengindir. Babamın servetinin sınırı yoxdur. Beni kurtardığın için, sana altın, gümüş, elmas yakut gibi dəğərli şeylər verəcəklərdir. Amə sen sakın onları qəbul etmə. Onlardan sadəcə malını qeri vermələrini söyle. Ne verirlərsə ver sinlər sen: «Malımı verin, benim malımı verin» diye karşılıq verəcəksin, dedi.

GÜRCÜ ATASÖZLERİ

Derleyen :

Zurab Tçumburidze

Çeviren

Hayri Hinkiladze

Lâf başka marifet başka.

İnsan ömrü üç günlüktür : Doğduğu, evlendiği ve öldüğü günler.

İnsan bazen ekmeğin de adını unuttur.

Ananeyi öldürmek, soyunu öldürmekten kötüdür.

İnsanoğlu öğrencidir, hayat öğretmen .

Hadi dön değirmenim, varlığın bu kadarına da razı ol.

Hasta sıhhatte kavuşunca tabibten nefret eder.

Hastalığa pes dersen, tepene biner.

Kötü adamın övgüsünü yap, kendidsinden sak:n.

Kötü komşundan ateş dahi isteme.

Kötü komşu ateşi dahi servetten sayar.

Sır saklamas:nı bilmiyen hırsızdan daha adidir.

Ağa'nın ziyaretini hayra yorma.

On yalan söyleyenin bir doğrusuna inanan çıkmadı.

Bin düşman, saygısız bir dosttan iyidir.

On defa ölç bir defa biç.

Toprağa, sahibin kim diye sormuşlar; üzerimde çalışan dedmiş.

Emaneti kurt bile yememiş.

İyiliğin dili yoktur ama konuşur.

Toprak bile emaneti saklamayı bilir.

Lâf işten uzun olmamalı,

Cehalete merhamet yaraşmaz.

Hiçbirşey kibarlık kadar ucuza mal olup, onun kadar yüksek değer taşımaz.

Bilmiyenin anası güler, çok bilenin anası ağlar.

Kolay bulunan kolay kaybedilir

Develer döğüşür yavrular ezilir.

Yakındaki komşu uzaktaki akrabadan iyidir.

Pamuğun bile ayağa batacağından kork.

Ağa ata binmeyi beceremez, kabahati kölede bulur.

Korkulu yaşamaktan, döğüşüp yaşamak daha iyidir.

Küheylanlar ölünce meydan eşeklere kalırmış.

Tanırım şansımı aç, çöplükte oturmağa razıyım.

Sık sık dehlemek öküzün yönünü şaşırtır.

Ambar, olur da yıkılırım demiş, Toprak; korkma temelinde ben va-
rım demiş.

Körün gözleri parmaklarındadır.

İyiliği sadece kendisine olan adam, kötüdür.

Doğru adamın «Öyle sanıyorum» demesi, yalancının «gözümle gör
düm» demesinden daha makbuldur.

Doğru lâfı, doğru anlayan kulağın duyması lâzımdır.

Bir şeyi görmek, onu duymuş oimaktan daha iyidir.

Çalışkan adamın en büyük cezası, işsizliktir.

Hakikatla mücadeleye kalkanın takatı çabuk kesilir.

Gaspemek kolay, ikram etmek ise mertlik gerektirir.

Dışarıdan sızan suyu kurutmak kolay ,içeride kaynıyan su ocağı
söndürür.

Gurbet görmüş adam sağlam olur.

Düşüncesiz lâf söylemekten, çakal gibi ulumak daha iyidir.

Dolu tüfekten bir kişi, boş tüfekten iki kişi korkar.

Komşu karısına el uzatma, oda ailenden sayılır.

Kaçanın yolu birdir, takib edenin yüzdür.

Karşı tarafla mücadeleye karkarsan, beri yakanın senin olduğu ka-
bul edilir.

Yılan gömlek değiştirir ama, yılanlığını değiştirmez.

Yılanın alacası dışıdır, insanınki içten.

Yılan; ben sokmaktan anlamazdım, insanoğlu öğretti demiş.

Öğren; ister ahirette yarasın, ister dünyada.

Namert bir dosttan, mert bir düşman daha makbuldur.

Kötü söz kurşun gihidir.

Yürekli adam kötü arişkanlıklarını çabuk terkeder.

Yürekli düşmanından değil, korkak düşmanından kork.

Gönül'ün gitmediği yere ayakda gitmez.

Ağız kalbin tercümanıdır.

Kalbin hissettiğini dil söylemiş.

Alçaklar erişemez, yüksekler eğilmez.

Evlât yetiştirirken eğildim, büyütünce yüceldim.

Dert veren kudret, dert gidermeğe de muktedirdir.
Alışık olmayanı alıştıрма, tiryakiyi mahrum etme.
Ananın ağızı beddua etse, memeleri dua edermiş.
Ana sabrının kudreti ölçülemez.

Kimin karısı olursa olsun, ana anadır.

Ana—baba evlât için, evlât kendi başı için.

Dilin dünyayı kemirdiği kadar kılıç kemirmemiştir.

Birgünlük yola üçgünlük azıkla çık.

Birgünlük azığı ha sırtında taşımışsın ha karnında.

Bir kulağının adı «duy» diğèrinin ki «tüy» olmalı

Bir defa «var» bin defa «vardı» dan iyidir.

Kırılan kalbi onarmak güç olur.

Aynı çiçekten arı bal çıkarır, yılan zehir.

Şüphenin gözü çoktur.

İnsanoğlu «ah aklım, neredeydin» diye dert yanmış, Akıl; «adam olsaydın da —beni kullanmasını bilseydin» demiş.

İnsan nerede mahcup olursa mezarı oradadır.

Konuşmak dili ağırtır, konuşmamak kalbi.

Yaz kışın hizmetçisidir.

Bazen dert de kurtarıcı olurmuş

Bazı hakikatler şakacıktan söylenir.

Asalet pazarda alınıp satılmaz.

Denizler yoğurt olsa, şanssızlar kaşık bulamaz.

İtibarın kırılacağına, başın kırılсын daha iyi.

Ser ver, sözünden dönme.

Yerinde kullanılan zehir bile şifa olur.

Dili geveze olan kafa, daima şiş durur.

Şakanın usulü olmalı, boğuşmayı ayılar da bilir.

Birlik kaleden sağlamdır.

Baştan başlanmıyanın son gelmez.

Göz görmekle, kalp hissetmekle doymaz.

Göz hayal kadar uzağı göremez.

Vücut ağrısını kalp hisseder, kalp ağrısını hiçbirşey hissedemez.

Oturana mıymıntı, dolaşana sürüntü derler.

Sevmediğin adamda kusur bulmak çok kolay olur.

Keşke düşmanım kaçmak istesin, ona altundan köprü gösteririm.

Beceriksiz avcı evcil hayvandan intikam alırmış.

Küçük doğmasaydı büyük olmazdı.

Nasihat çiçektir, neticesi ise bal.

Keçi bir ağacın altında bile karnımı doyurabilirim, ama maksadım çobanı yormak demiş.

Yürü, yetişen bulunur, kendini yalnız hissetme.

İmeretliye; en ağır şey ne diye sormuşlar, o, boş mide diye cevap vermiş.

Ölçülü konuş, söylediğin söz yüzünü kızartmasın.

Nezaket kişiyi düşürmez, kaldırır.

İyi konuşana iyi dinliyen gerek.

Soyluluk kişiye babadan geçmemeli, kendi kazanmalıdır.

SIIRLER

სატართველო

ყველას პირში, ყველას სულში,
შენ გაქებენ მსოფლიოში.
ჭაჭყობენ ბულბულებიც,
აღვის ხეების ფოთლებში.

მზე ამოდის თბილისიდან,
კულტურ კანცავს ჭვეყანაში.
დაჰუნავდე ყვავილებსა,
სატართველოს ბუნებაში.
დავჯდებოდე შავზღვის პირში,
ყვებდავდე იმ ლურჯ ცაში.
ღევნახავდე თამარ მეფეს,
და შოთა რუსთაველს მზეში.

ერთ წუთ გვეიარდე თბილისში,
მის გასწორებულ ჭურჭებში.
ხილის ხეებს ვუყურებდე,
შემოდგომის მინდორებში.
ღვასწავლიდე ფერხულობას,
ვიქნებოდე სიმღერებში.

დავასწავლი თელ ჭართველებს,
რომ მცხოვრობენ სხვა ჭვეყნებში.
ვიმუშავოთ ხელი-ხელში,
გავამცხადოთ ჩვენ ლექსებში.
ცბილ ჭართული სიმღერებში,
ვიქნებოდეთ სამშობლოში.

მ.უ.გამრშიტე

(ვარდობის თვე 1977)

სასიყვარულო ლექსები

სოფლიდან ჩამოკელი,
ევლე შიშა-ფიცარი.
რას იძახით ბიჭებო,
დაგაყარეთ ნაცარი.
ჩვენი სოფლის ბიჭები,
ღუნახველი არიან.
რომ ერთი გოგო მოვა,
ჩახვევლილი არიან.
გოგვებზე არმოგიწონეს,
ნუ უყურავთ ბიჭებო.
სწორ სიძღერს არიციოთ,
ნუ იყვირავთ ბიჭებო.
ეარე ბიჭო ეარე,
ის ადგილი ღელეა.
რაცომ ისე მიყურავ,
ვერ მიჯანე თუ მეა.
შენთვის ჩამარი ევლე,
წელი მოგიჭირონა.
იმ გოგოს თუ უყურე,
თავი გეგიჩირონა.
გაღე კარი დევნახო,
კარიში სიცივეა თუ.
გოამ იმას უყურავ,
ჩემზე ლამაზია თუ.
ჭ.უ. ხანდაძე.
(ღვინობის თვე 1977)

YEMEKLER

Çev. : Ş. TERDADZE

MISIRUNU PASTASI TAZE PEYNİRLE (SİMİNDİS PKVİLİS PAPA İMERULİ KVELİT)

Malzeme : 150 gr. taze sarı mısır unu
50 gr taze peynir (yağlı)
5 gr. tuz
200—250 gr. su

Yapılışı :

Tuz ilâveli kaynamış suya elenmiş taze sarı mısır ununu yavaş, yavaş dökün ve birelinizle de karıştırınız ki un topaç, olmasın ve tencerenin dibine yapışmasın. Normal kaynadıktan ve pasta çok sertleşmeden ateşten indirin. Islak kepçe ile servis tabağına koyun ve üstüne ince, ince kesilmiş taze peynir ilâve ediniz.

PİLEKTE KIZARTILMIŞ PİLİÇ (KETSEŞUA ŞEMTSVARI TSİTSİLA NİORTSKLİT)

Malzeme : 300 gramlık piliç
10 gr. tereyağı
10 gr. sarımsak
5 gr. tuz

Yapılışı :

İyice temizlenmiş piliç'in ayaklarını karın boşluğunun içine koyun, daha sonra göğsü alta gelecek şekilde bir masanın üstüne koyun ve ağır bir cismi üstüne koyarak düz hale getirin. Düz yuvarlak hale geldikten sonra üstüne tuz ekin. İyice kızdırılmış pileğin içine koyun ve diğer kızdırılmış pileği onun üstüne gelecek şekilde örtün. Pileklerin içine konulmuş ve pişmiş piliç'i yanan ateşin üstüne koyun ve kızarmağa başlayınca üzerine arasına tereyağı sürün. Piliç kızarıırken siz havanda sarımsak dövün. İnce döğülmüş sarım sağa ince tuz ilâve ediniz ve daha sonra kaynatılmış ve tekrar soğutulmuş sudan bir miktar sarımsağa ilâve ediniz. Bunu ince sos haline gelinceye kadar karıştırınız.

Piliç olduktan sonra onu on parça olacak şekilde kesiniz. Parçaları derin bir tabağa koyunuz ve üstüne yaptığınız sarımsak sosunu her tarafına bulaşacak şekilde yavaşça dökünüz. Aynı derin tabakla servis yapınız.

NOT : Aynı malzemelerle tavuk ve hindi de yapılabilir.

Afiyet olsun

SPOR

GÜRCÜ BASKETBOLCULARIN BAŞARISI

Gürcü basketbolcuları Sovyetler Birliği şampiyonasında bronz madalya aldılar. 1967 yılında So. yetler Birliği şampiyonasında 2 nci lige yükselen basketbolcular 1972 yılında ise lige yükselmişlerdi.

JUDO'DA 4 ALTIN MADALYA

Avrupa Judo Birinciliği bu yıl B. Almanyanın Ludvighafen şehrinde yapılmış ve Sovyetler Birliği 10 ncu kez şampiyon olmuştur. Şampiyonaya katılan Gürcü Judocular 4 altın madalya kazanmışlardır. Bunlar: İki defa Avrupa şampiyonu olmuş ve bu yılki şampiyonada gümüş madalya da kazanmış olan Cibilo Nişaradze (ağır siklet), geçen yılki Avrupa şampiyonu Temur Khubuluri (ağır siklet), dünya şampiyonalarında pek çok ödül almış olan Diğar Khabulioni (aşağı orta siklet) ve Amiran Obgaidze (aşağı siklet) idiler. Bunlardan başka şampiyonada 3 gürcü Judocu daha vardı. Bunlar: Olimpiyatlar şampiyonu Şota Çoçoşvili (bu şampiyonada bronz madalya aldı), olimpiyat, dünya ve Avrupa şampiyonalarında madalyalar almış Ramaz Kharşilâdze (aşağı siklet) ve dünya şampiyonu Oleg Zurabiani idiler.

SATRANÇTA BAŞARI

16 yaşındaki Maia Çiburdanidze, dünya kadınlar arası satranç şampiyonasının 4 ncü final maçında Gürcü rakibi büyük usta Nona Aleksandria'yı yenerek yarı finale yükseldi. 4 yıl önce yapılan dünya şampiyonasına katılan Maia'ya, başarılarından dolayı, Yugoslavyalı S. Gligoriç ona kadınlar «Fişeri» adını vermişti.

İRİNE GABAŞVİLİ ÜÇÜNCÜ OLDU

Bulgaristan Sovyetler Birliği arasında Tbilisi'de yapılan, kadınlar arası (17 yaşından küçük) sanatsal jimnastik oyunlarında, Gürcü İrine Gabaşvili üçüncü olmuştur.

F U T B O L

Sovyetler Birliği'ni U.E.F.A. kupasında Gürcüstan'ın Dinamo Tbilisi futbol takımı temsil etmektedir.

1. Tur karşılaşmalarında Dinamo Tbilisi takımı İtalya Futbol liginin ve Avrupa kupa turnuvalarının güçlü ekibi İNTER takımıyla karşılaşmış, 0—0, 1—1 lik sonuçlarla güçlü rakibini elemiş ve 2. tura yükselme başarısını göstermiştir.

2. Turda Danimarka'nın Kopenhagen takımıyla karşılaşmış ve üstün bir oyundan sonra 4—0 lik farklı bir galibiyet elde ederek dövanş için avantajlı duruma geçmiştir.

T E N I S

Elerdaşvili'nin başarısı :

32. İstanbul Uluslararası tenis turnuvasında tek erkeklerin seçmeleri yapılmıştır. TED kortlarında yapılan karşılaşmalarda tüm rakiplerini yenen Gürcü tenis sporunun altın raketi Elerdaşvili yarı finalistler arasına girmeyi başarmıştır.

Günün ilk tek erkekler çeyrek final maçında genç Gürcü raketi Elerdaşvili için başarıya ulaşmak zor olmadı. Elerdaşvili karşısında son derece güçsüz kalan ve o ölçüde kalitesiz geçen savaşımında Amerika'lı tenisçi Murphy, maç boyunca sadece, daha fazla ezilme için oynamıştır.

Karşılaşmayı 6/2, 6/3 kazanan Elerdaşvili yarıfinale yükselmiştir.

G Ü R E Ş

Sofya'da yapılan 8. Dünya Üniversite Oyunlarında Sovyetler Birliği takımında yer alan Gürcü güreşçileri üstün başarı elde ederek en çok altın madalya alan takım düzeyine yükselmişlerdir.

Bu karşılaşmalarda Sovyet Güreş takımında yer alan Gürcü güreşçileri ve aldıkları dereceler şunlardır :

- 1 — Błaquidze 52 kiloda birinci.
- 2 — Abhaza 82 kiloda üçüncü
- 3 — Saladze 100 kiloda ikinci
- 4 — Maçuradze Ağırda ikinci .

HABERLER

GÜRCÜ FİMLERİ YURT DIŞINDA BÜYÜK İLGI GÖRÜYOR

Büyük Britanya film enstitüsünden bir temsilci 1976 yılının ilk baharında Gürcüstanı ziyaret etti ve orada televizyon ve uzun — kısa metrajlı filmleri seçti. Seçilen filmler 1976 yılının Ağustos ayın da Londrada gösterildi ve orada çok ilgi gördü. İngiliz basını Gürcü filmlerinden uzun, uzun sitayişle bahsetti.

İngiltereden sonra Amerikada da Gürcü filmlerine ilgi arttı. 1976 Aralık ayında 1977 Nisan ayına kadar Gürcü filmleri Amerika nın San — Fransisko şehrinde gösterildi ve çok ilgi çekti.

«Kartuli Pilmi» — (Görcü Filmi) müdürü ve rejisör Revaz Çkheidze ile rejisör Giorgi Şengelaia ABD nin Berkley üniversitesine davet edilmişler ve onlar Gürcü filmleri ile ilgili konferanslar vermişlerdir.

GÜRCÜ KÜLTÜRÜNÜN BAŞARILARI

«MTVARİS MOTATSEBA» (AY TUFULMASI) TİYATROSUNDA

Sovyetler Birliğinin ve dünyanın en meşhur tiyatrosu Bolşov (Büyük) tiyatrosunda, Sovyetler Birliği Halk sanatçısı ünvanına sahip, büyük Gürcü sanatçısı Otar Taktakişvili'nin yeni operası «Mtvarris Motatseba» sahnelendi. Sanatçı operasını büyük Gürcü yazarı Konstantin Gamsakhurdia'nın aynı adlı eserinden esinlenerek yazmıştır. Opera Moskovada sanatseverler tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Aynı tiyatrodan bundan önce büyük Gürcü Kompozitörü Zakaria Paliaşvili'nin «Abesalumi da Eteri» operası sahnelenmişti.

GÜRCÜ DİLİ KÜRSÜSÜ AÇILIYOR

İtalyanın Venedik Üniversitesinde Gürcü dili ve edebiyatı kürsüsü açılıyor. Dr. Luici Magaroto'nun yönetimi altında açılacak olan kürsüye şimdiden pekçok talebe müracaat etmiştir. Dr. Luici, kürsünün hazırlık çalışmalarını yürütmek üzere başkent Tbilisi'ye gitmiş ve orada kendisine Gürcüstan İlimler Akademisi dil bölümü müdüresi bayan Ketevan Lomtaldze yardımcı olmuştur.

Dr. Luici : «Açtığımız kürsü, binlerce yıllık Gürcü edebiyatını ve dilini, İtalyanlara tanıtmak ve sevdirmek yolunda büyük faydası olacaktır» demektedir .

TBİLİSİ ÜNİVERSİTESİNDE SİMPOZYUM

25 Mayıs 1977 tarihinde Tbilisi Üniversitesinde Gürcü sanatı ile ilgili bir simpozyum açıldı. Simpozyuma pekçok yerli ve 280 yabancı ilim adamı katıldı. Birinci simpozyum 1974 yılında Haziran ayındak kuzey İtalyanın Bergamo şehrinde açılmıştı. Simpozyum-

da 150 den fazla ilim adamı, eski ve yeni Gürcü kültürü hakkında konuşma yapmıştır. Simpoziyum'unun 6 bölümü vardı :

1 — Hıristiyanlık öncesi devrine ait Gürcü kültürü ve sanatı, 2 — Orta çağdaki Gürcü mimarisi, 3 — Orta çağdaki Gürcü sanatı ve heykeltıraşlığı, 4 — Orta çağdaki tatbiki sanatlar, 5 — Yeni ve Sovyet Gürcü sanatı, 6 — Kültürel eserlerin korunması ve restorasyonu. Sovyet Cumhuriyetleri, Doğu ve Batı Avrupa ülkeleri ve Amerikadan katılan ilim adamlarının yanında maalesef Türkiyeden hiçbir ilim adamı katılmamıştır.

GÜRCÜSTAN LEİPZİG FUARINDA 3 ALTIN MADALYA ALDI

13—20 Mart tarihleri arasında Doğu Almanyanın Leipzig şehrinde yapılan ve her yıl tekrarlanan, milletlerarası fuarına bu yıl dünyanın 60 ülkesi ile birlikte Gürcüstan özel bir pavilyonla katılmıştır. Leipzig fuarında en büyük alan Gürcü pavilyonuna tahsis edilmişti. Pavilyonda 100 den fazla mamül teşhir edilmişti. Bunlar Gürcü firmalarının imal ettiği en son yeniliklerdi. Mamüllerden bazıları :

Traktöre monte edilen sulama cihazları, çay toplama makine ler, «Kometa» tipi deniz motorları, yüksek tansiyonu islah eden cihazlar, Otomobil ve torna tesviye makineleri imal eden fabrikaların makineleri, metal kesen tezgâhlar .

Gürcü mimarlarının maketini yaptığı yeni yerleşme yerleri çok ilgi çekmişti. Doğu Alman basını, Gürcü pavilyonu hakkında sık sık yazılar yayınlamıştı. Ziyaretçilerin çokluğu nedeniyle pavilyonda çalışanlar devamlı faaliyet halinde idiler. 14 Mart günü Gürcüstan pavilyonunda basın konferansı vardı ve konferansa 150 den fazla gazeteci katıldı. Gazeteciler Gürcü edebiyatı ve sanayi mamülleri hakkında pek çok sorular sormuşlar ve kendilerine gösterilen kısa metrajlı ve dökümanter filmleri seyretmişlerdir. 14 Mart günü pavilyonunu Doğu Almanya Başbakanı Eric Hannecker ziyaret etmiş ve ziyaretçi defterine: «Burada büyük ilerlemelere tanık oldum» diye yazmıştır.

21 Martta fuar kapanmış ve madalyalar verilmişti. Gürcü pavilyonu 3 altın madalya kazanmıştı. Birinci altın madalya, Gürcüstan Enerji ve İlimi Araştırma Enstitüsü yapısı, betonarme ısıtma ve hidrolik cihazı için verilmişti. Bu cihaz her türlü iklim şartlarında ve suda betonarme işlerinde kullanılıyor ve betonu katılaştırıyor. 2 nci altın madalyayı, Gürcüstan İlimler Akademisi Zooloji Enstitüsü ile Analitik el aletleri imal eden özel büronun işbirliği ile gerçekleştirilen «İonometrik—Kombinik zond» cihazı kazanmıştır. Bu cihaz suyu ion (atom) ve gazlara ayırıyor. 3 üncü altın madalyayı, Tbilisi Üniversitesi fiziksel ve tekniksel ilmi araştırma laboratuvarında yapılmış, mayı gazları ayırma ve arıtma signalizatörü kazanmıştır.

GÜRCÜSTAN'DA PETROL ÜRETİMİ ARTIYOR

1930 yıllarında kurulan «SAKNAVTOBİ» — (GÜRCÜ PETROLÜ)

tröstü, 1930—1937 yılları arasında 8 adet petrol ve tabii gaz kuyusu açmış ve bunlardan 1.360,4 ton petrol elde etmişti. Fakat 1974 yılında Doğu Gürcüstan'da Samgori'de bulunan yüksek kaliteli petrolün çok zengin olduğu ve doğuda Azerbeycan sınırına kadar uzandığı ortaya çıkmıştır. 1974 yılından itibaren burcudan her gece ve gündüz 55 bin ton petrol elde edilmektedir. Yapılan hesaplara göre 10 ncu 5 yıllıkplân süresince, aynı yerden yıllık üretimin milyonlarca tona ulaşacağı hesap edilmektedir.

Petrol boru hatları ile Batuma akıtılacaktır. Batumi'deki petrol rafinerilerinin tamamı bu petrolu işlemeğe başlayacağı ve oraya akıtılan Bakü petrollerinin başka Cumhuriyetlere gönderileceği hesaplanmaktadır.

BAŞKENT TBİLİSİ'NİN KARDEŞ ŞEHİRLERİ

Artan milletler arası münasebetler ve dostluklar halkları birbiri ne yaklaştırmaktadır. Halkların kardeşliğinin en önemli kanıtı kardeş şehir ilân edilen şehirlerdir.

Başkent Tbilisi'nin kardeş şehirleri dizisine en son olarak Almanyanın Saarbrücken şehri eklenmiştir. Karşılıklı sanâat gösterileri sonucu, 1975 yılında devlet tiyatrosunun bulunduğu Saarbrücken'in en önemli meydanına «TBİLİSİ MEYDANI» adı verildi. Plâkette, Gürcüce ve Almanca iki halkın dostluğu belirtilmektedir.

Tbilisi'nin kardeş şehirleri listesinde: LİUBLİANA (Yugoslavya), PALERMO (İtalya) ve İnsbrück (Avusturya) var. Kardeş şehirler arasında spor ve kültürel temaslar sık sık yapılmaktadır.

GÜRCÜ RADYOSU ELLİNCİ YILINDA

Gürcü radyosu yayına başlayalı 50 yıl televizyon ise yayına başlayalı 20 yıl geçmiştir. Gürcüstanda ilk radyo 1927 yılında kuruldu (Türkiyede 1932) ve ilk yayınına «Laparikops Tbilisi» diye başladı. Tbilisi radyosunda 3 program var, ve orada yaşayan halkların yedi ayrı dilinde yayın yapmaktadır. Televizyon Gürcüstanda 1957 yılında kuruldu, (Türkiyede 1971), ve iki kanal üzerinden renkli yayın yapmaktadır. Yayınlar ülkenin en ücra köşelerine kadar ulaşmaktadır.

BİR BİLİM ADAMININ ÇALIŞMALARI

Almanya'nın Heidelberg kentinde oturan değerli hemşehrimiz Vahtangi Sudadze 15 Ekim — 6 Kasım tarihlerinde Türkiye'ye gelmiş, Marmaranın güneyinde Eskişehir, Adapazarı ve özellikle İne göl köylerinde incelemeler yapmıştır. Düşün ve diğer Gürcü adet

04.03.2024
14.02.2024 09:04:30

lerini kamerayla filme almış. Şarkıları ve konuşmaları bantlara kaydetmiştir. Çalışmalarını belli bir düzene soktuktan sonra Avrupa ve Gürcüstan'da televizyonlarda gösterilecek, bilgin ve ilgililerin istifadelerine sunacaktır.

BİR DÜĞÜN

17 Eylül 1977 Cumartesi günü İnegöl'ün Hayriye köyünde Melek Ergün CİNÇARADZE ile Hüseyin Ceylân MALAKMADZE'nin düğünleri olmuştur. Düğünde eski Gürcü millî giysileri ile oyunlar oynanmış, türküler söylenmiş ve enstrümanlar çalınmıştır. Ayrıca kardeş Bursa Kafkas ekibi millî kıyafetleri ile gösteriler yapmışlardır. Kalabalık davetliler ve köylüler tarafından eski geleneklere göre icra edilen düğün hayranlıkla seyredilmiş ve alkışlanmıştır. Genç evlilere ömür boyu mutluluklar dileriz.

Hayriye köyü Folklor ekibi tarafından icra edilen başlıca oyunlar ve şarkılar :

- 1 — Kolsama.
- 2 — Kolsamas—Gadaktsevli
- 3 — Horomi.
- 4 — Horomis—Gadaktsevli.
- 5 — Karabağ.
- 6 — Tirinni Horerama.
- 7 — Rıraşi Horida.
- 8 — Cilvelonanayda v.b.

- 1 — Lalebi.
- 2 — Çangala da Gogona.
- 3 — Mohevis Kalo.
- 4 — Gandagan.
- 5 — Suliko.
- 6 — Kalebis simğera.
- 7 — Dedoplis Simğera. v.b.

ANKARA VE İSTANBUL KAFKAS FOLKLOR EKİPLERİ İSTANBUL SPOR VE SERGİ SARAYINDA BİRLİKTE GÖSTERİ YAPMIŞLARDIR

29/Nisan/1977 Cuma günü akşamı, İstanbul Spor ve Sergi Sarayında, Ankara ve İstanbul Kafkas Folklor ekipleri müşterek gösterilerde bulunmuşlardır.

Geceyi, İstanbul Kuzey Kafkaslılar Kültür ve Yardım Derneği organize etmiştir. Ankara Kuzey Kafkas Kültür Derneği Folklor ekibi de, müsafir ekip olarak gösterilere katılmıştır.

İstanbul Folklor ekibini Musa Ramazan, Ankara Folklor ekibini ise Elburuz Gaytioğlu hazırlamış ve yönetmişlerdir.

Gece de, çeşitli müzik ve oyun düzenlemeleri yapılmış, kalabalık bir seyirci tarafından ilgi takip edilmiştir.

İlgiyle ve zevkle seyredilen oyunlardan bazıları şunlardır :

- 1— Şınga : Kız—erkek toplu oyun
- 2— Pınarbaşı : Kız—erkek « «
- 3— Çoban : Kız—erkek « «
- 4— Kızlar ağır dansı : 10 kız tarafından oynanmıştır.
- 5— Dörtlü Çeçen : 4 kız, 4 erkek tarafından oynanmıştır.
- 6— Kafe (Hanti, Zefako, Düztartu.) : Bir kız, Bir erkek tarafından oynanmıştır. Kadın—Erkek ilişkisini dile getiren çok yaygın bir oyundur. Söz, müzik ve oyun olarak çok çeşitli örnekleri vardır.

- 7— Kılıç : Erkekler tarafından oynanmıştır.
- 8— Kıskaç : İki kız, iki erkek tarafından oynanmıştır.

- 9— Lezginka : Bir kız, birerkek « «

Ayrıca, 5—12 yaşları arasındaki çocuklardan meydana gelen 18 kişilik minikler folklor ekibi, Kafe ve Lezginka oynayarak büyük bir ilgi ve takdir toplamışlardır.

Gece, büyük bir müzik ev oyun şöleni hâlinde devam etmiş, seyircilerin coşkulu alkışları ile son bulmuştur.

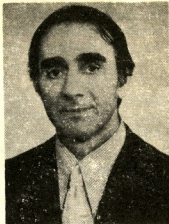
ARAMIZDAN AYRILANLAR

ASLAN İNAİŞVİLİ'Yİ YİTİRDİK

Batumi'deki müslüman Gürcü kardeşlerimiz çok büyük bir acı içindeler. Büyük ilim adamı Aslan İnaışvili'yi yitirdiler.

Keskin oğlu Aslan İnaışvili 1921 yılında Batumi'nin Kobuleti (Çürüksu) köyünde doğdu. 1938 yılında Batumi'deki 1 nolu Pedagoji Enstitüsünü bitirmiş ve 1945 yılında ise Tbilisi Üniversitesi Filoloji Fakültesini bitirmişti. 1958 yılından beri Gürcüstan İlimler Akademisi Batumi böümü müdürüydü. Kendisi Gürcü tarihi, arkeoloji ve Gürcü folkloru hakkında pek çok kitap yazmıştı. Yazdığı ilmi eserlerin sayısı 30 u geçiyordu. Halkına pek çok eser verebilecek bir çağda, sadece 56 yaşında iken ölen Aslan İnaışvili, alçak gönüllü, arkadaşları arasında sevilen iyi bir insandı.

1970 ve 1975 yıllarında Gürcüstan'a yaptığım gezide, Batumi'de o eşsiz insanı tanımak fırsatını bulmuştum. Benim Türkiyeli Gürcü olduğumu öğrenince bana büyük ilgi göstermiş ve Batumi'de kaldığım müddetçe devamlı alakadar olmuştur. Ayrıca yazdığı kitapların bir kaçını bana imzalamıştı. Gürcü folkloru ile ilgili pek çok konuşmalarımız olmuş ve kendisi gelecekte daha çok eserler vermek arzusunda idi. O'nu tanıyanların kalbinde daima yaşayacaktır. Kederli ailesine başsağlığı dileriz.

Dr. Kemâl ERYILMAZ TSİTSİNADZE ÖLDÜ.

1924 yılında Balıkesir'in Armutalan köyünde Dünyaya geldi. İlk okulu köyde, orta eğitimi Balıkesir'de, yüksek öğrenimini Askerî Tıp okulunda okuyarak doktor oldu. İhtisasını operatör olarak tamamladı, zorunlu hizmetini bitirdikten sonra, Kanada'ya giderek oraya kısa zamanda intibak etti. Bir süre sonra da göğüs cerrahisi olarak ihtisas yaptı. Sık sık yurda dönerek köyüne gelir ücretsiz, Balıkesir'de de düşük ücretle muayene ederdi. İsbabetli teşhisleri, sempatik görünüşü ile hastalara gösterdiği ilgiden dolayı muayenehanesi dolup dolup taşardı. Çok sevdiği köyü, akrabası ve hemşehrilerini görmek için geldiği 15—20 gün içinde aynı zamanda dertlilere şifa dağıtıp, öyle dönerdi Kanada'ya .

Lise'de okuduğu 1939—1940 yıllarında arkadaşları A. Ö. MELAŞVİLİ, Niyazi CENGİZ HOTOŞŞVİLİ, Ethem ERDOGRUL LEPESŞVİLİ, Ekrem ÇETİN PAİDZE vb. ile birlikte Lâtin alfabesine dayalı Gürcü alfabesi oluşturmuşlar, aralarında yazışmalar yapmışlardır.

Dr. Kemâl aynı zamanda çok iyi folklorcu idi. Deli horon, basma, titrama, çanuri, goguri ve çerkezuli oyunları ile, soylarum yana yana, gelino gelino gibi Gürcü şarkılarını çok iyi biliyordu. Lise tahsili esnasında, pazar günleri, arkadaşları ile birlikte kırlara giderek oyunlar oynar, şarkılar söyleyerek eğlenirdi. İstanbul'da tıp tahsili yaparken sık sık bulunduğu arkadaşı A. Ö. MELAŞVİLİ ile birlikte sokaklarda çok güzel olan sesiyle Gürcüce şarkılar tenenüm ederdi. Aynı zamanda şairdi de 1970 yılında Türkiye'ye geldiği zaman, İzmir Enternasyonal Fuarına gitmiş, Gürcüstan Pavyonu'nu ziyaret etmişti. Pavyon'da on güzel Gürcü kızı her akşam defile yaparak ziyaretçilerin hayranlığını kazanıyorlardı. Dr. Pavyon görevlileri ve manken kızlarla tanışıp iyi bildiği Gürcücesi ile diya-

log kurmakta gecikmedi. Çok Yakışıklı bir genç olan Dr. , okuduğu Gürcüce aşk şiirleri ile kızları kahkahadan kırıp geçirmişti.

Kanada'ya gittiği halde orada evlenmeyi düşünmemişti. Daima yurda dönüp bir Gürcü kızıyla evlenmek umudu içindeydi.

Son yıllarda Gürcüstan'la irtibat kurmuş yazışmalara başlamıştı. Ana vatanı ziyaret etmeyi düşünüyordu. Son geldiği 1976 yılının Ramazan bayramında, artık kesin olarak yurda dönerek Balıkesir'de özel bir hastane açmayı kararlaştırmıştı. Fakat ömrü vefa etmemiş 1977 yılında kâlp yetersizliğinden hayata gözlerini yummuştur. Tanrıdan rahmet dileriz.

Selâhattin KAYA PUTKARADZE ÖLDÜ

İş adamlarından Mehmet KAYA PUTKARADZE'nin oğlu ve genç işadami, Bursaspor Kulübü eski başkanlarından Selâhattin KAYA geçirdiği feci bir trafik kazasından kurtulamıyarak merhum olmuştur. Değerli hemşehrimiz 1936 yılında İnegöl'ün tüfekçikonak köyünde dünyaya gelmiştir. Selâhattin KAYA Gürcüstan'dan gelen seçkin konuklarını Gürcü'lere yakışır konukseverlikle ağırlar ve yakınlık gösterirdi. Tanrıdan rahmet dileriz.

ARAMIZA KATILANLAR

- I— Bagrat L. Navtişvili : 1974 yılında Urfa'nın Suruç kasabasında dünyaya geldi.
- II— Gulisa L. Navtişvili : 1975 yılında dünyaya geldi.
- III— Elguce D. Putkaradze : Gemlik — Umurbey'de 1974 yılında doğdu.
- IV— Arsena S. Putkaradze : 1977 yılında Bursa'da doğdu.

Dergimiz yavrulara uzun ömür, analı-babalı ve sağlıklı büyümelerini diler.

DERNEĞİMİZDEN TEMİN EDEBİLECEĞİNİZ KİTAPLAR

ESERİN ADI :	YAZARI :	FİYATI :
G Ü R C Ü S T A N Tarih, Edebiyat, Folklor	Ahmet Ö. MELAŞVİLİ	20 İsveç Kronu
E L G U C A Roman	A. Kazbegi	15 İsveç Kronu
SÖNMEYEN OCAK Roman	Y Pağava	5 İsveç Kronu
ÇVENEBURİ Kafkasoloji Dergisi	İsveç Gürcü Kültür Derneği	5 İsveç Kronu
Gürcüce — Türkçe Türkçe — Gürcüce Kısa Sözlük	V. Cangidze S. Cikia	5 İsveç Kronu
Gürcüce — İngilizce İngilizce — Gürcüce 40.000 Kelimelik Sözlük	Tamar ve İsidore Gvarcaladze	8 İsveç Kronu
DEDA ENA Gürcü Alfabesi	N. Gotsvadze Ek. Gurcanidze	5 İsveç Kronu

GÜRCÜSTAN İLE İLGİLİ YAYINLAR

ESERİN ADI :	Y A Z A R I	Fiyatı	İsteme Adresi
G Ü R C Ü S T A N Tarih, Edebiyat, Folklor	A. Ö. Melaşvili	20 TL.	P. K. 199 Bursa
ELGUCA Roman	A. Kazbegi	12.5 TL.	P. K. 199 Bursa
GÜNEŞİ GÖRÜYORUM Roman	N. Dumbadze	10 TL.	E Yayınları İstanbul
ALİ İLE NİNO Roman	Kurban Sait	25 TL.	Hürriyet Yayınları İstanbul
ÇVENEBURİ Kafkasoloji Dergisi	İsveç Gürcü Kültür Derneği	20 TL.	Georgiska Kulturföreningen Fack 187 147 00 Tuma - İSVEÇ
Gürcüce — Türkçe Türkçe — Gürcüce Kısa Sözlük	V. Cangidze S. Cikia	20 TL.	Georgiska Kulturföreningen Fack 187 147 00 Tuma - İSVEÇ
Gürcüce — İngilizce İngilizce — Gürcüce 40.000 Kelimelik Sözlük	Tamar ve İsidore Gvarcaladze	30 TL.	Georgiska Kulturföreningen Fack 187 147 00 Tuma - İSVEÇ
DEDA ENA Gürcü Alfabesi	N. Gotsvadze Ek. Gurcanidze	20 TL.	Georgiska Kulturföreningen Fack 187 147 00 Tuma - İSVEÇ

GÜRCÜCE BANTLAR

1. İnegöl — Hayriye Köyünden şarkılar, oyun havaları, vaiz, dualar.
2. Gürcüstan'dan türkü ve oyun havaları
3. Masallar

Fiati : Bir Kaset : 60. TL.

İsteme Adresi : Tankut Plak

Belediye Cad. No: 3 — İNEGÖL